

СЪДЪРЖАНИЕ

АКАДЕМИЧНАТА ЕТИКА – СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ В ЕС	3
ПЛАГИАТСТВОТО – НАРУШЕНИЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ЕТИКА И ПОЧТЕНОСТ	8
МЕЖДУНАРОДНИЯТ ОПИТ ЗА УТВЪРЖДАВАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ПОЧТЕНОСТ И СПРАВЯНЕ С ПЛАГИАТСТВОТО	10
ВЕЛИКОБРИТАНИЯ	10
ГЕРМАНИЯ	11
ИСПАНИЯ	15
ИТАЛИЯ	16
НИДЕРЛАНДИЯ	17
РУМЪНИЯ	26
СЛОВАКИЯ	27
УНГАРИЯ	29
АВСТРАЛИЯ	30
ПРЕДСТАВЯМЕ ВИ	35
ПРОЕКТЪТ „АКАДЕМИЧНА ПОЧТЕНОСТ“ НА УНИВЕРСИТЕТА „ЙОХАНЕС ГУТЕНБЕРГ“ В МАЙНЦ, ГЕРМАНИЯ	35
МЕТОДИ ЗА УТВЪРЖДАВАНЕ НА АКАДЕМИЧНА ЕТИКА И ПОЧТЕНОСТ ПРИ ГОЛЕМИ ПОТОЦИ СТУДЕНТИ	41
ЕТИКА В НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ – ДИАЛОГЪТ И РЕШЕНИЯТА НА УНИВЕРСИТЕТА В БАЗЕЛ	46

Бюлетинът **INFC**^{СВЯТ}
се изготвя по материали от реномирани
чуждестранни източници

Редакционен съвет:

Ваня Грашкина
Валентина Славчева
Величка Лозанова

Отговорен редактор:
Величка Лозанова

Редактор:
Лозмари Дърмонова

адрес Национален център за
информация и документация
бул. „Д-р Г. М. Димитров“ № 52А
1125 София

Дизайн и оформление
на корицата:
Диана Тодорова

телефони 02 / 817 38 55; 817 38 38

Предпечатна подготовка:
д-р Йордан Илиев

ел. поща requests@nacid.bg

уеб сайт www.nacid.bg

ISSN 1314-8958 (Print)
ISSN 2367-9417 (Online)

ПЛАГИАТСТВОТО В КОНТЕКСТА НА АКАДЕМИЧНАТА ЕТИКА И ПОЧТЕНОСТ

АКАДЕМИЧНАТА ЕТИКА – СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ В ЕС

През януари 2016 г. авторитетното издателство *Springer* публикува „Наръчник по академична етика“, който съдържа подробен обзор за състоянието на този актуален проблем във всички части на света. Специално внимание, наред с изложението на съвременните концепции за етика във висшето образование и науката, заслужава представянето на актуалното състояние и очертаването на основните перспективи в тази сфера сред страните членки на ЕС.

Изтъкнати са фундаменталното значение на академичната етика за преподаването, обучението, научноизследователската дейност, развитието на науката и всички аспекти на академичната практика. Посочено е, че стремежът към повишаване стандартите на професионално поведение в академичната сфера предполага приемането на институционално, междуинституционално и национално ниво на етични кодекси, в които се излагат определени очаквания към поведението не само на преподавателите и учените, но и на всички участници в академичния живот. Подобни ръководни документи са оповестени и на международно равнище.

Обичайните изложения на концепциите за академична етика често намират изражение в изброяването на ключови ценности или посочването на нарушения, определяни като недопустими в поведението или дейността на участниците в академичния свят. Пора-

ди това за понятието се срещат най-различни дефиниции. Най-общата го определя като набор от правила, чието спазване осигурява поддържането на академични стандарти. Обикновено тези правила са свързани с ценности като честност, почтеност, избягване на плагиатство и измами и др.

Динамичното развитие на науката през последните години предопределя оформянето на академичната етика като отделна научноизследователска област с интердисциплинарен характер, обединяваща специалисти в най-различни сфери, като психолози, социолози, антрополози, лингвисти, експерти в преподаването и обучението, математици, медици, юристи, философи и др. В резултат възникват дори периодични издания, съсредоточени само върху проблемите на академичната етика, а някои институции за висше образование въвеждат изучаването ѝ като отделна дисциплина. Това води до оформянето (поради обективни особености) на отделни направления в академичната етика, като образователна етика, научноизследователска етика, а специално внимание се отделя на неблагоприятни явления като различните видове плагиатство.

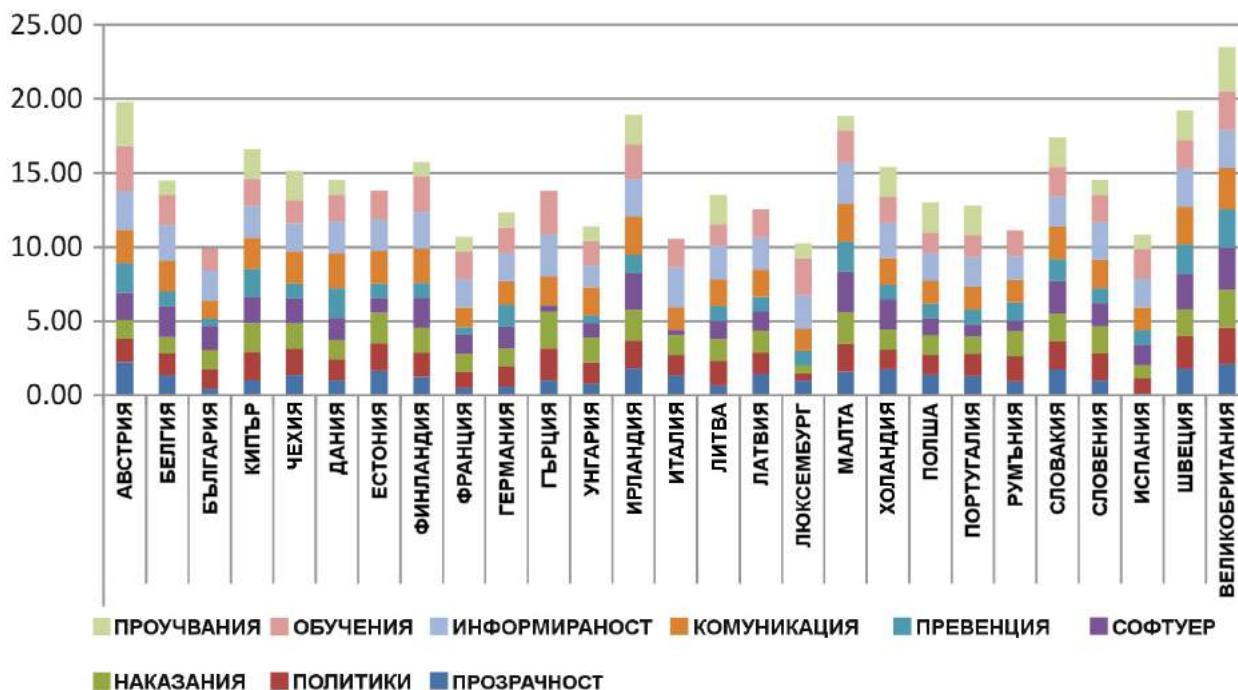
Приема се, че влияние върху академичната етика в Европа оказва и предстои да оказва Болонският процес, тъй като хармонизирането на националните образователни системи предполага последващи промени,

свързани с резултатите от обучението, практиките на оценяване и гарантирането на качество съобразно очакванията на Европейското пространство за висше образование (ЕНЕА). За най-характерен пример се посочва Германия, където нарасналият брой студенти довежда до налагането на нови методи за оценяване, акцентиращи върху писмените работи. Според някои това явление е причина за повишаването на нивата на плагиатство сред студентите.

Най-мощната инициатива в Европа, свързана с академичната етика, е

проектът „Въздействие на плагиатството във висшето образование“ в Европа (Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe – IPPHEAE)”, финансиран от ЕК. Продължителността му е три години (2010 – 2013 г.) и са обхванати 27-те страни членки на ЕС по това време. Неговата цел е изследването на разбиранията и боравенето с академичната етика в различните части на ЕС. Фокусът обаче е поставен по-скоро върху студентите в бакалавърска и магистърска степен, отколкото върху докторантите и научноизследователската дейност.

Фиг. 1. Диаграмата представя сравнение между моделите на академична етика на 27-те държави членки на ЕС

Резултатите от проучването са анализирани по следните аспекти:

- гарантиране на прозрачност по въпросите на академичната етика и осигуряването на качество;
- наличие на справедливи, ефективни и последователни политики за идентифициране на плагиатството и измамите в академичната сфера;
- стандартизиран и приложим диапазон от санкции при установено пла-

гиатство или нарушение на академичната етика;

- използване на дигитални инструменти и хранилища;
- превантивни стратегии и мерки;
- комуникация между заинтересованите страни относно политиките и процедурите по проблематиката;
- формиране на информираност и разбиране за академична етика;
- обучения по тези въпроси за сту-

дентите и преподавателите;

- научноизследователска дейност и иновации в сферата на академичната етика.

Проектът IPPHEAE се определя като отправна точка за последващи действия в областта на академичната етика. Чрез него за пръв път са идентифицирани проблеми, които оказват влияние на всички нива в институциите за висше образование. Подчертава се и взаимовръзката между академичната етика и академичните стандарти. Очертани са нарастващи заплахи, предопределени от развитието на технологиите и социалните мрежи, както и проблемът със скритото авторство (ghost-writing).

Сред основните задачи на проекта IPPHEAE е изследването на ефективността на националните политики за управление на академичната етика.

Повечето от участниците в проучването заявяват, че техните институции разполагат с политики спрямо плагиатството и нарушенията на академичната етика. Не всички обаче се справят, ако трябва да посочат детайли от тези политики. Констатирано е, че много от разпоредбите – без значение дали на национално, или на институционално ниво – са насочени по-скоро към научноизследователската дейност и докторантските програми, отколкото към студентите в бакалавърска или магистърска степен.

В доклада се отбелязва негативната публичност в национални и международни медии във връзка с нарушения на академичната етика, преди всичко плагиатството. Анкетиранията на всички нива познават поне един такъв публичен случай. Оттук се формира идеята за необходимостта институциите да разработят политики за академични

стандарти и етика. Не се откриват обаче обективни статистически данни, които да позволят аргументирани наблюдения дали през последните години нарушенията на академичната етика намаляват, остават на определено равнище или се повишават. Такива национални статистики съществуват само в Швеция и Австрия, както и в отделни институции за висше образование. Някои висши училища (в Естония, Финландия и Полша) декларират, че при тях няма случаи на студентско плагиатство и поради това няма необходимост от разработването на политики по този въпрос.

В някои държави (вкл. Румъния, България, Франция и Белгия) за по-голямо и разпространено нарушение на академичната етика се посочват измамите по време на изпити, отколкото плагиатството в писмени работи и дисертации. В други държави (Великобритания и Ирландия) за съществени проблеми се посочват скритото авторство (ghost-writing) и търговията със студентски разработки.

Констатирано е, че преподавателите в много от висшите училища из Европа разполагат с голяма автономия при провежданите от тях изпити. Често липсва контрол върху този аспект от тяхната дейност. При това състояние се допуска отсъствието на единни изисквания и очаквания към подготвените самостоятелно от студентите писмени работи, което води до ниска отговорност и липса на прозрачност. Така се възпрепятства проследяването на евентуалните случаи на нарушения на академичната етика, начинът на тяхното идентифициране и последващите действия, тъй като решенията за предприемане на действия при съмнения за нарушения на академичната етика зависят от отделните членове на академичния състав.

Отбелязано е, че на институционално ниво представлява рядкост прилагането на холистични и последователни политики относно академичната етика. Такива са налични най-вече във Великобритания, но изолирани примери за добри практики са забелязани и в други държави, например в Ирландия и при някои висши училища в Германия.

Идентифицирани са определени фундаментални несъответствия, които представляват сериозни пречки за постигане на общоевропейски политики относно академичната етика. Три от тях заслужават особено внимание:

- в Европа като цяло, в държавите членки и дори в отделните институции няма консенсус относно установяването на плагиатство;
- въпреки Болонския процес няма единни представи за това какво е приемливо и какво не в академичната практика за студентите в различните етапи на образованието;
- съществуват огромни различия в педагогическите практики и методите за оценяване, което оказва влияние върху очакванията за научноизследователските елементи и критичното мислене в студентските разработки.

Показателна илюстрация на първото несъответствие е наличието на концепция за автоплагиатство (self-plagiarism). Много автори не приемат такава форма на плагиатство с аргумента, че те не могат да плагиатстват от самите себе си и притежават правото на последващо използване на своята работа по своя преценка. В случая това засяга и студентите, които евентуално биха могли да получат множество кредити по време на обучението само чрез една своя разработка.

Въпреки наличието в ЕС на обща

стандартизирана рамка за програмите във висшето образование и несъмнен консенсус за резултатите от обучението, в много държави все още битува ученето „наизуст“, като не са предвидени стимули за оригинални идеи и критично мислене. Подобно оценяване, базирано върху запомнянето на фактическа информация, насърчава и възнаграждава плагиатството.

Само две страни членки на ЕС, Швеция и Австрия, разполагат с национална статистика за случаите на нарушения на академичната етика, докладвани от институциите за висше образование. В Швеция данните се събират ежегодно от Агенция за осигуряване на качеството (Högskoleverket) и се публикуват в годишни доклади. В Австрия тази дейност се извършва от Агенция за етика в науката (Österreichische Agentur für wissenschaftliche Integrität).

Швеция е единствената страна в ЕС, в която има въведено национално законодателство, определящо политиките и процедурите за справяне с нарушенията на академичната етика. Процесът е подчертано бюрократичен. Предполага се наличието на официален съдебен състав, председателстван от заместник-ректора. Съставът може да налага временно изключване (максимум за една година, но обикновено се налагат наказания за по-кратък период), след изтърпяването на което студентът продължава своя курс на обучение без други последствия.

В материала са представени и някои добри практики.

За успешно превантивно действие спрямо най-масовото нарушение на академичната етика – плагиатството сред студентите – се посочват софтуерните инструменти за откриване-

то му. В някои държави се отчита несъвършенството на тези инструменти при разпознаването на определени знаци. Поради това някои държави членки, преди всичко Литва, Словакия, Унгария и Полша, разработват собствени национални цифрови хранилища с инструменти за качване на трудове и алгоритми за търсене и откриване на съвпадения. В най-напреднал етап е проектът на Словакия, който е въведен във всички висши училища в страната.

В Германия през април 2012 г. Конференцията на ректорите на специализираните висши училища в Северен Рейн-Вестфалия (Hochschule NRW – Landesrektorenkonferenz der Fachhochschulen e.V) приема обща политика, изискваща електронно изпращане на всички студентски разработки с оглед проверката им за плагиатство. Този акт се определя като малка, но важна стъпка за систематично използване на софтуерни инструменти за откриване на плагиатство.

През юни 2014 г. Асоциацията на ирландските университети (Irish Universities Association) представя *Национална политика за гарантиране на научноизследователската етика в Ирландия*. Документът е повлиян от британското споразумение в подкрепа на научноизследователската етика (Concordat to Support Research Integrity) от 2012 г.

Резултатите на проекта IPPHEAE обобщават развитието на политиките по отношение на етиката във висшето образование и научноизследователската сфера, като демонстрират, че не

всички държави полагат еднакви усилия в тази област. В бъдеще се очаква постепенно унифициране на концепциите за академична етика.

Определени надежди се възлагат на Модела за развитие на академична етика (Academic Integrity Model), разработван успоредно с рейтингова система за академична етика (Academic Integrity Rating System) от базирания в САЩ Международен център за академична етика (International Center for Academic Integrity). Неговата цел е създаването на инструмент за глобална употреба, позволяващ оценяването на институционалните политики за академична етика.

Изтъкната е необходимостта от по-добра подготовка на студентите още преди постъпването им в университетите. Препоръчва се усвояването в средното училище на по-добри умения за академично писане, работа с източници, разбиране на правата на интелектуалната собственост, критично мислене, удоволствие от ученето. По този начин се очаква редуциране на неосъзнатото плагиатство във висшите училища поне на ниво бакалавър.

Сред най-важните констатации е твърдението, че плагиатството при студентите е по-вероятно да се дължи на липсата на знания и умения за писане, отколкото на целенасочена измама. В някои държави плагиатството дори е част от академичната култура и не се разглежда от преподавателите като проблем (посочват се Франция, Полша, Румъния и Италия).

Източник:

Handbook of Academic Integrity (2016)

<http://www.springer.com/us/book/9789812870971>

Й. Илиев

ПЛАГИАТСТВОТО – НАРУШЕНИЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ЕТИКА И ПОЧТЕНОСТ

В Наръчника за етиката в писането „Избягване на плагиатството, автоплагиатството и други спорни практики на писане“¹ на Мигел Ройг от Службата за почтеност в изследователската дейност на САЩ се посочва, че научното писане (scientific writing) е комплексен и труден процес, който изисква едновременно яснота и стегнатост, два елемента, които често се сблъскват един с друг. Точността и почтеността са фундаментални компоненти на научната дейност, които рефлектират върху всички нейни аспекти.

Подчертава се, че недостатъчната яснота или липса на стегнатост в научната разработка обикновено е неумишлено и относително лесно се коригира чрез стандартни образователни или редакционни похвати. Пропуските в достоверността на това, което се съобщава (например погрешни наблюдения, неправилно тълкуване на резултатите), често са неволни, но такива пропуски, дори и непреднамерени, могат да имат значителни нежелани последици, ако не се коригират. Умишлената непочтеност е най-сериозният проблем, тъй като неправомерното поведение противоречи на основната цел на научноизследователската дейност – *търсене на истината*.

В научното писане може би най-широко признатото нарушение на етиката

е плагиатството.

Дефиниция на плагиатство

В своята книга „Фалшива перушина. Прогноза за академичното плагиатство“² проф. Дебора Вебер-Вулф, преподавател във Висшето училище по технологии и икономика в Берлин, пише: „Ако някой иска плагиатството и академичното нарушение да бъдат разгледани равностойно и последователно, трябва да има на разположение добри дефиниции, които са повече или по-малко универсално договорени. Оттук започват затрудненията, тъй като има множество дефиниции на английски език, които се фокусират върху различни аспекти на проблема“.

Авторката цитира дефиницията на д-р Тереза Фишман като доста изчерпателна за множеството елементи на това явление:

„Плагиатство възниква, когато някой:

1. Използва думи, идеи или работни продукти
2. Принадлежащи на друго идентифицирано лице или източник
3. Без да се посочва източникът, от който са почерпени
4. В ситуация, в която има оправдани правни очаквания за оригинално авторство
5. За да се получи някаква полза, кредит или печалба, която не е за-

¹ Miguel Roig, *Avoiding plagiarism, self-plagiarism, and other questionable writing practices: A guide to ethical writing*, Office of Research Integrity, USA

² D. Weber-Wulff, *False Feathers: A Perspective on Academic Plagiarism*, DOI 10.1007/978-3-642-39961-9_2, © Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2014.

дължително да бъде парична.“

В цитираната публикация са описани и характеризирани разнообразни форми на плагиатство, като се отчита появата на нови такива, провокирани от възможностите на съвременните технологии.

Откриване на плагиатство

Изхождайки от разнообразната типология на плагиатството, изследователите на проблема установяват, че няма универсално средство или начин, който да гарантира еднозначно, категорично и пълно установяване на всички видове плагиатство. Възлагат се големи очаквания на технологичните инструменти и тяхното непрекъснато усъвършенстване, като например разработване на различен софтуер за търсене на съвпадения в текст (Text Matching Software). Технологичните решения сигнализират за по-голямо или по-малко съвпадение в различни текстове, което след това трябва да бъде професионално оценено преди вземането на окончателно решение за това дали е налице плагиатство.

Перспективи за преодоляване на плагиатството

В публикацията са очертани няколко направления за ефективно справяне с някои аспекти на проблема.

Обособени са три основни области, които се нуждаят от особено внимание:

- Обучение на студентите в областта на академичното писане и правилното цитиране и обучение на преподавателите за тактика на четене и откриване на плагиатство.

- Създаване на прозрачни процедури за справяне с плагиатството и нарушенията на академичната етика, както и за ефективно разследване на предполагаеми случаи на плагиатство.

- Подготовка и формиране на екипи от обучени специалисти, които могат да подлагат на щателна проверка подозрителни академични и научни документи, научни трудове и публикации за плагиатство в помощ на преподавателския състав на университетите.

Посочва се, че е необходимо да бъдат ангажирани всички по йерархията за установяване на добра академична практика и набавяне на достатъчно ресурси за ефикасно решаване на проблемите с плагиатството.

В публикацията е представена ситуацията в различни държави: Австрия, Англия, Германия, Дания, Канада, Нидерландия, Словакия, САЩ, Полша, Швеция и Финландия. Изборът на държавите е определен въз основа на наличието на достатъчно литература и информация по този въпрос.

Източници:

1. Miguel Roig, Avoiding plagiarism, self-plagiarism, and other questionable writing practices: A guide to ethical writing, Office of Research Integrity, USA
<http://ori.hhs.gov/images/ddblock/plagiarism.pdf>
2. D. Weber-Wulff, False Feathers: A Perspective on Academic Plagiarism, DOI 10.1007/978-3-642-39961-9_2, © Springer-Verlag Berlin Heidelberg, 2014
3. Plagiarism across Europe and beyond, Conference Proceedings, June 2015, Brno, Czech Republic
http://plagiarism.pefka.mendelu.cz/files/proceedings_15.pdf

В. Лозанова

МЕЖДУНАРОДНИЯТ ОПИТ ЗА УТВЪРЖДАВАНЕ НА АКАДЕМИЧНАТА ПОЧТЕНОСТ И СПРАВЯНЕ С ПЛАГИАТСТВОТО

ВЕЛИКОБРИТАНИЯ

Проблемът за плагиатството при провеждане на процедури за придобиване на научни степени е уреден според вътрешните процедури и политики на всеки университет.

Нормативни актове, свързани с наличието на плагиатство

Плагиатството не е включено в законодателството като вид кражба, тъй като неупоменатото използване на чужд труд не отнема завинаги възможността за употребата му от страна на автора. В отделни казуси, когато случаят на плагиатство се счете за нарушаване на авторското право, последиците се определят от Закона за авторското право.

Органи, контролиращи и констатиращи плагиатство

На ниво университет контролът върху плагиатството се осъществява според вътрешните разпоредби на университета. Някои от органите, отговарящи за това са: Комисия за оценка на недопустимо поведение (An Assessment Misconduct Panel), Заместник-декан по образователната част (Deputy Head of Education), Дисциплинарна комисия (Students Disciplinary Panel) и др.

Външният контрол се осъществява от Агенцията за гарантиране на качеството (Quality Assurance Agency) и Бюрото за независима проверка (The Office of the Independent Adjudicator).

Функцията на *Агенцията за гарантиране на качеството* е създаване на правила, наръчници и стандарти за качество, обединени в Кодекс на качеството (Quality Code) и валидни за всички висши училища в Обединеното кралство. Агенцията провежда институционални одити, в които институциите за висше образование са оценявани на база представени доказателства, които биват подробно разглеждани от експертни групи университетски преподаватели от външни университети.

Бюрото за независима проверка е външен орган, занимаващ се с жалби, постъпили от студенти, записани във висши училища на територията на Англия и Уелс. Бюрото провежда одити по случаите на академични измами.

Критериите за установяване на плагиатство са уредени от вътрешните процедури и политики на всеки университет.

Сезиране на академичните органи за наличие на плагиатство

В повечето висши училища всеки член на университетската общност може да сезира съответните органи при съмнение за плагиатство.

Правни последици от установяването на плагиатство

При установяване на плагиатство се прилагат различни санкции, част от

които могат да бъдат: устно предупреждение; изпращане на предупредително писмо; връщане на материала за пренаписване; оставяне на работката без оценка; повтаряне/непризнаване на модула/годината; непризнаване на академичната степен; публично оповестяване на измамата; временно отстраняване или изключване от висшето училище и др. Често среща-

на практика е, при установяване на плагиатство в области като медицина, здравни грижи, социални науки и право, на студентите да им бъде отказвана професионална регистрация, което, от своя страна, води до невъзможност да практикуват професията си, след като се дипломират. Наказанията зависят от вида и степента на плагиатство, както и от поредността на провинението.

Източници:

1. Debora Weber-Wulff. False Feathers: A Perspective on Academic Plagiarism. Springer, 2014
2. Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe. Plagiarism Policies in the United Kingdom
<http://ketlib.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/ket/790/Plagiarism%20Policies%20in%20the%20United%20Kingdom.pdf?sequence=2>
3. Regulations on assessment offences: plagiarism
http://www.lse.ac.uk/intranet/LSEServices/TQARO/Calendar/RegulationsAssessmentOffences_Plagiarism.pdf
4. Plagiarism and Cheating: Policy and Procedures
http://www.calendar.soton.ac.uk/arch2005_6/sectionIV/part8.html
5. Senate Regulation 11: Regulations governing student discipline
<http://www2.le.ac.uk/offices/sas2/regulations/documents/Senatereg11-discipline.pdf>
6. Supporting academic integrity. Approaches and resources for higher education
https://www.heacademy.ac.uk/sites/default/files/supportingacademicintegrity_v2_0.pdf
7. Plagiarism in UK higher education
<http://www.qaa.ac.uk/en/Publications/Documents/QAA-Viewpoint-Plagiarism-2016.pdf>

Р. Стойкова

ГЕРМАНИЯ

Плагиатството при провеждане на процедурите за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности

Федералната система предполага образователните власти на всяка провинция да уреждат материята за плагиатството в съответния провинциален Закон за висше образование и неговите изменения и допълнения. Високата култура на институционална и индиви-

дуална академична автономия означава, че при провеждане на процедурите за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности всяко висше училище урежда тази материя в своите правилници и наредби. По принцип се цели превенция, а не наказание на плагиатството. Висшите училища разработват наръчници, в които се третира темата във всичките ѝ аспекти, както и препоръки за създаване на научна разработка.

Нормативни актове

Понятието „плагиатство“ не се среща в законодателството. То варира в зависимост от предмета в различни граници. Не съществува дефиниция за плагиатство. Най-често се среща в Закона за авторското право, което описва плагиатството като съзнателно присвояване на чуждестранно авторство. Тази концепция е твърде тясна за научното плагиатство в много отношения. Научното плагиатство е само една – марка и голяма – част от цялостния спектър от научни нарушения. Научно нарушение е събирателният термин за неверни твърдения, които са направени в научната работа, съзнателно или несъзнателно, по виновен начин. Това е техническият термин за нарушения на академичните изисквания, които са залегнали в **правилниците на университетите и в наредбите за докторантски програми и за хабилизация**. Научни организации, като Германско общество за научни изследвания (Deutsche Forschungsgemeinschaft – DFG), Конференцията на германските ректори (Hochschulrektorenkonferenz – HRK) и Асоциацията на германските университетски преподаватели (Deutsche Hochschulverband – DHV) имат Препоръки за справяне с научните нарушения.

Контрол

Осъществяването на контрола и констатирането на плагиатство са в компетенциите на висшите училища. Образователните министерства на провинциите съвместно с ректорите на висшите училища разработват редица мерки за обезпечаване качеството на процедурите за придобиване на научни степени. В провинция Баден-Вюртемберг например в подобни мерки залягат задължителни индивидуални споразумения между докторантите и

техните ръководители. Въвежда се омбудсман. Следните мерки са отговор на дебатите за плагиатство – засилване на прозрачността и качеството на процедурите, подобряване на грижите за докторантите, по-силно участие на докторантите в живота на университетите.

В университетите, в съответствие със съответните разпоредби, се изисква декларация, която гласи, че научната работа на подписалите се е написана и развита без излишна помощ от трети лица. Мнението на специалистите е, че е трудно да се прецени педагогическият превантивен ефект от подобни изявления, подобно на изискването за електронен вариант на научната разработка (за да се улесни електронна проверка за плагиатство). Декларациите не са безпроблемни от гледна точка на целта – чрез тях да се открият нарушения и да се оправдаят санкции, а и мнението, че всички са под общо подозрение, не се приветства. Това е особено вярно за приемане на декларация, която може да бъде изисквана само на провинциално правно основание, което например не съществува в провинция Бранденбург.

DFG например има следните процедурни правила: документацията за наличие на плагиатство трябва се представи (за предпочитане) на хартия под формата на сравнение на двата текста; информира се омбудсманът в университета; той разследва случая, събират се доказателства и се дава на обвиняемия шанс да се защити сам; всичко се пази в тайна; омбудсманът може да препоръча санкции.

Освен препоръките DFG има и разработена учебна програма „Добра научна практика“. Обществото следи за случаи на научни нарушения, като е

отворено за всички учени, а не само за DFG изследователи.

Критерии

Критериите за установяване на плагиатство са една от най-дискутираните и противоречиви теми по отношение на плагиатството. Наказанията за умишлено неверни цитати са значителни. Въпросите, които се обсъждат са: достатъчно ли е едно съзнателно неправилно цитиране, или трябва да има повече източници; какъв обхват на текста от една разработка се определя като плагиатство (най-малко 5%, 10%, 33%, 50%) и кога тя губи качеството си на независим научен резултат. Границите между проявена небрежност и измамно поведение са преливащи се поради няколко причини. Мащабите при изследването на една разработка зависят от нейния вид, както и от количеството и качеството на грешките. Грешките в цитиранията също не винаги са нещо ясно и със сигурност не е лесно да се докаже, че е умишлено. Те имат широк спектър и са с различна тежест. За да се избегнат, е необходимо познаване на правилата за цитиране. Няма универсални правила за цитиране, въпреки че в ядрото си те са безспорни. Те зависят от отделните дисциплини, както и от регулацията в съответната страна. Затова има призови за дискусия за по-добри правила на цитиране.

Всеки е склонен да греши, а и понякога е невъзможно да се постигне енциклопедичната пълнота в изследването. Затова се смята, че обвинението в плагиатство трябва да остане ограничено до възможно най-ясни и – според количеството и тежестта – значими случаи. Не всяка грешка в цитирането оправдава обвинението в плагиатство. Дори когато става въпрос за обвинение

в кражба на идея, следва да се прояви съдържаност. Възражението на заподозрения, че е направил паралелно изобретение чрез приемането на една идея, е не само юридически възможно. Успехът на възражението зависи главно от това доколко е значима тази идея и от нейното творческо измерение. Възможността за паралелно изобретение винаги може да бъде бариера за повдигане на твърдение за плагиатство. Това е въпрос на конкретен случай, на който може да се отговори само от квалифицирани специалисти и те трябва да включват всички обстоятелства в преценката си. Форма, съдържание и качество на научната разработка се преплитат.

Сезиране

На практика всеки може да сезира академичните органи за наличие на плагиатство. Тук се появява и движението на блогърите, в ролята на гражданска власт, които легитимират вътрешните проверки в науката. Най-известните подобни платформи са VroniPlagWiki; PlagiPediWiki; GuttенPlagWiki. Особено активна в борбата срещу плагиатството е проф. Дебора Вебер-Вулф, която е и автор на онлайн курса „Fremde Federn Finden“, с помощта на който дава съвети как да се разпознават фалшиви научни продукти със или без използване на софтуер. Технологията е проектирана специално за преподавателите, но може да се ползва от всички.

Давност

Наредбите за изпитите за ОКС бакалавър и магистър или държавен изпит предвиждат кратки срокове, след които не може да следва заличаване на резултата заради измама. Тези специфични предписания не съществуват в

наредбите за докторантски програми и за хабилитация. Времевият период от процедурите до откриването на измама е по-скоро един от аспектите – в допълнение към други въпроси, като например изчистване в името на обществения интерес или измерението на плагиатството, който се взема под внимание при отсъждането.

Санкции

Рамките на санкциите за опитите за измама са залегнали в законите за висше образование на отделните провинции. Няма стандартизирани спецификации, определянето им е собствено решение на университета и зависи от всеки отделен случай. Те варират от анулиране на работата, драстични глоби, дисциплинарни и служебни наказания и наказание за криминално деяние,

до обществено морално осъждане. Вместо анулиране на работата може да се задвижи процедура по отнемане на степента. Това се регулира по-подробно в наредбите за докторантските програми на всеки университет.

Казуси

1. Анете Шаван е министър на образованието от 2005 до 2013 г. През 2012 г. е заподозряна в плагиатство на дисертацията си от 1980 г., която е изследвана от 2011 г. от VroniPlagWiki. Подава оставка от поста, след като ѝ е отнета докторската степен.

2. Карл-Теодор цу Гутенберг е бивш министър на отбраната. Плагиатството в дисертацията му е публично обсъждано от февруари 2011 г. и довежда в рамките на две седмици до загуба на докторската степен и неговата оставка.

Източници:

1. Plagiate und anderes Fehlverhalten in der Rechtswissenschaft

https://www.uni-potsdam.de/fileadmin01/projects/lsgschulze/Publicationen/Plagiate_und_anderes_Fehlverhalten_in_der_Rechtswissenschaft.pdf

2. Der Begriff des Plagiats und seine Rechtsfolgen im Rahmen von Promotionsverfahren

http://www.akin.uni-mainz.de/files/2013/04/Steinhauer_Der_Begriff_des_Plagiats_und_seine_Rechtsfolgen_im_Promotionsverfahren.pdf

3. Die Feststellung von Wissenschaftsplagiaten im Verwaltungsverfahren

http://www.ombudsman-fuer-die-wissenschaft.de/fileadmin/Ombudsman/Dokumente/Downloads/Gaerditz_Wissenschaftsplagiate.pdf

4. Freiheit und Verantwortung: Landeshochschulgesetz für Baden-Württemberg

<http://mwk.baden-wuerttemberg.de/de/hochschulen-studium/landeshochschulgesetz/>

5. Der kleine Plagiats- und Täuschungskompass

<https://www.thm.de/pa/images/stories/Download/Plagiatskompass.pdf>

6. Plagiarism Policies in Germany

<http://ketlib.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/ket/809/Plagiarism%20Policies%20in%20Germany.pdf?sequence=2>

Л. Дърмонова

ИСПАНИЯ

Плагиатството при провеждане на процедури за придобиване на научни степени

В Испания няма статистика, третираща случаи на плагиатство от страна на студенти или преподаватели. Много малка част от институциите за висше образование имат разработени стратегии или политики, свързани с плагиатство и академични измами.

Нормативна уредба, свързана с плагиатството

Според **Закона за интелектуалната собственост** от януари 1996 г. нито един литературен, артистичен или научен труд не може да бъде използван без съгласието на автора му. Ако това стане, авторът има право да предприеме правни действия с цел обезщетение за нанесени материални и морални щети.

Подзаконови нормативни актове уреждат правото на нанасяне на ко-

рекции. Всяко физическо или юридическо лице може да коригира информация, разпространена в публичното пространство, която то счита за невярна или чието разкриване може да му навреди. Нарушителят има право в рамките на седем дни след известяването да нанесе необходимите корекции в публикацията си, за да избегне по-нататъшни законови санкции. Наказателният кодекс се прилага тогава, когато случаят на плагиатство се признае за престъпление.

Правни последици от установяването на плагиатство

В най-честия случай преподавателите сами решават какви наказания да бъдат наложени при установяване на плагиатство. Когато става дума за дисертационни трудове, най-често прилаганото наказание е изключване от висшето училище, отпадане от програмата или непризнаване на академичната степен.

Източници:

1. Uso ético de la información. Legislación contra el plagio
http://www3.uah.es/bibliotecaformacion/BECO/plagio/5_legislacin_contra_el_plagio.html
2. Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe. Plagiarism policies in Spain
<http://ketlib.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/ket/806/Plagiarism%20Policies%20in%20Spain.pdf?sequence=2>

Р. Стойкова

ИТАЛИЯ

В Италия процедурите за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности са децентрализирани (DPR no. 117/2000 and Law no. 210 of 1998). Поради това не се откриват разпоредби на национално ниво относно плагиатството в университетите и научните организации.

Повечето италиански университети разполагат със собствени етични кодекси. В техните раздели за академична етика се открива известна информация и относно плагиатството. Например чл. 14 от Етичния кодекс на **Университета Павия** е озаглавен „Защита на интелектуалната собственост и осъждане на плагиатството“. Посочено е, че академичната общност осъжда плагиатството като цяло или частично преписване на думи, идеи, открития, резултати от научни изследвания или лабораторни опити, без значение на езика, на който те са били официално оповестени.

Някои университети публикуват инструкции, насочени срещу избягването на плагиатството. Така процедира **Университетът „Ла Сапиенца“ в Рим**. В онлайн напътствие до своите студенти университетът посочва, че копирането е сериозно провинение, което води до последствия както при оценяването на представения текст, така и до дисциплинарни наказания и дори наказания като за криминални прояви.

В **Университета във Ферара** е прието научният ръководител на съответна студентска разработка да носи отговорност за избягването на плагиатство заедно със своя студент. Сред посочените мерки в тази насока са изброени надзорът по време на писането, напътствия относно цитирането и позоваванията и др.

При констатиране на плагиатство от страна на студентите при подготовка на дипломни работи са предвидени определени наказания.

Източници:

1. Plagiarism Policies in Italy (2013)

<http://ketlib.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/ket/800/Plagiarism%20Policies%20in%20Italy.pdf?sequence=2>

2. Conditions of Service for Academic Staff Working in Higher Education (2015)

https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Italy:Conditions_of_Service_for_Academic_Staff_Working_in_Higher_Education

Й. Илиев

НИДЕРЛАНДИЯ

В **Закона за висшето образование и научните изследвания** (Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek) на Нидерландия не се откриват конкретни разпоредби относно плагиатството. Заложено е само общо изискване обучението да се осъществява съобразно етичен кодекс, приет от Изпълнителния съвет (най-висшия орган на управление) на съответното висше училище.

Плагиатство при провеждане на процедурите за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности

Не се открива отделен документ, посветен на плагиатството при придобиване на научни степени и заемането на академични длъжности. В Закона за висшето образование и научните изследвания само са изброени научните степени и академичните длъжности, като са заложени съвсем общи постановки.

За придобиването на научната степен „доктор“ фигурира изискването съответното лице да притежава магистърска степен и да защити пред компетентно научно жури дисертация, която да представя **оригинален принос** в науката или изобретение. Висшите училища самостоятелно изготвят регламенти за обучението на докторанти и придобиването на докторска степен. В тях е необходимо да се съдържа информация за цялостния процес, включително задълженията и отговорностите на всеки участник в него, както и процедурите относно уреждането на евентуални спорове. Докторската

степен се присъжда от Съвет по докторантските въпроси (College voor Promoties)³, чийто състав се определя от самия университет.

Няма установени на централно ниво изисквания за заемането на академични длъжности, нито критерии; институциите за висше образование самостоятелно определят такива.

Осъществяване на контрол относно наличието на плагиатство в университетите и научните организации

Асоциацията на университетите в Нидерландия (Vereniging van Universiteiten – VSNU) разработва и приема **Национален кодекс за академична етика** (Nederlandse Gedragscode Wetenschapsbeoefening). Кодексът е валиден за всички университети, които са го ратифицирали, за всички преподаватели, учени и студенти. Съдържа основни принципи на доброто академично преподаване и научноизследователска дейност, систематизирани в следните групи: честност и добросъвестност, надеждност, проверимост, безпристрастност, независимост и отговорност.

Още в преамбюла на Кодекса е посочено, че почтеността на всеки член на академичната общност е необходимо условие за поддържане на доверието в научната сфера и представлява основа на академичната практика. **Постановено е университетите да разполагат с публични и конкретни разпоредби, регулиращи независимото разглеждане на жалби, свързани с наруше-**

³ Университетски орган, който организира обучението на докторанти и защитата на дисертации.

ния на академичната етика. Рамката на тези процедури е зададена в **Национален модел за апелацията относно академичната етика** (Landelijk Model Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit). Детайлите се описват в институционалните правилници, като отделно приложение към тях уточнява правилата за подаване на жалби и при какви нарушения на академичната етика са приложими.

В рамката, озаглавена Национален модел за апелацията относно академичната етика, е представена **унифицирана на национално ниво схема за подаване на жалби във връзка с нарушения**. При строго придържане към този национален модел отделните университети изготвят свой собствен модел за апелация, тъй като университетът се счита за отговорен за поведението на работещите в него учени. Поради това следва да е отворен за всички жалби (уведомления за предполагаеми нарушения) в сферата на научноизследователската етика и при наличието на основателни съмнения да проверява сигналите за нарушения. Самата възможност за подаване на жалби се разглежда като средство за проверка дали академичната етика се спазва от лицата в договорни отношения с университета.

Приложението (Bijlage bij Model Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit) към Националния модел за апелацията относно академичната етика представя някои недопустими нарушения на Националния кодекс за академична етика и на Хартата на европейските учени. Сред тях се посочват: представянето на фиктивни данни, фалшифицирането, плагиатството, съзнателното игнориране на други автори, неоснователното представяне като съавтор и др.

Постановено е задължението за уважение и признаване на чуждата интелектуална собственост и авторското право. Изрично е посочено, че това се отнася за всички университетски научни трудове – студентски разработки, докторски дисертации, научни публикации. Към това са добавени перифразирането, копирането на чужд текст, научноизследователски данни, илюстрации или таблици.

Всеки университет в страната разполага със собствени разпоредби относно спазването на академичната етика. Например Правилникът на Лейденския университет относно жалбите във връзка с академичната етика (Leiden University Regulation on Complaints regarding Academic Integrity) съдържа отделна точка, озаглавена „**Плагиатство на научни публикации, части от публикации или резултати от научни изследвания на трети страни**”. Изтъква се значението на почтеното признаване на интелектуалната собственост и неговата валидност за цялата академична общност – от студентски разработки и дипломни работи до научни публикации и дисертации. Плагиатството не е ограничено само до буквално копиране, но се отнася и за перифразиране, липса на цитиране и посочване на източници, прикрито използване на данни, изображения или таблици, взети или създадени от други лица. Уточнено е, че законите за авторското право гарантират на жертвите на плагиатство възможност да потърсят обезщетение в съда. Изброени са и други нарушения на академичната етика, свързани с плагиатството, като игнориране и отказ за признаване на научен принос, неоснователни претенции за авторство и съавторство и др.

Органи за осъществяване на контрол и констатиране на наличието на плагиатство

Възможности за осъществяване на контрол и констатиране на наличието на плагиатство имат различни **органи на ниво университет**.

Отговорност на членовете на научното жури е да преценят дали дисертацията отговаря на критериите за придобиване на научната степен „доктор”. По подразбиране това следва да включва и проверка за наличието на плагиатство. Освен това, **всеки университет разполага със собствен документ за академична етика**, който е съобразен с Националния кодекс за академична етика.

Въз основа на разпоредбите на Националния модел за апелацията относно академичната етика изпълнителният съвет на университета назначава едно или повече лица като **служител по въпросите на жалбите относно академичната етика** (vertrouwenspersoon) с 4-годишен мандат. Този служител трябва да отговаря на определени условия (професор с дългогодишен опит в областта на образованието и науката – за предпочитане в повече от един университет, да се ползва с безупречна репутация) и да притежава определени качества (способност за справяне с противоречия и конфликти). На тази позиция не могат да се назначават членове на надзорния съвет, изпълнителния съвет и деканите на факултети. Въпросният служител изпълнява функциите на лице за контакт при въпроси и жалби относно академичната етика, посреднички при възникване на спорове и упътва жалбоподателя при подаването на жалба до Комисията за академична етика. Всяка година служителят представя доклад за своята дейност.

Комисията за академична етика (Commissie Wetenschappelijke Integriteit) се назначава от Изпълнителния съвет на университета и има за цел проверяването на сигнали за нарушения на академичната етика. Стремешът при подбора на членовете е да се представят балансирано научните области на университета. Комисията се състои от председател и най-малко двама членове. Препоръчително е един от членовете да е юрист. При определени условия съставът на Комисията може да се разшири. При постъпила жалба Комисията разполага със срок до 3 седмици да прецени нейната основателност и със срок до 12 седмици – да оповести решение пред Изпълнителния съвет на университета. Заседанията на Комисията не са публични.

В някои университети има **омбудсман за академична етика**, който придвижва процедурите относно постъпили жалби, включително за плагиатство.

Дейността на университетските органи за академична етика, чиято отговорност е и установяването на плагиатство, е регламентирана по-детайлно в правилници на институционално ниво.

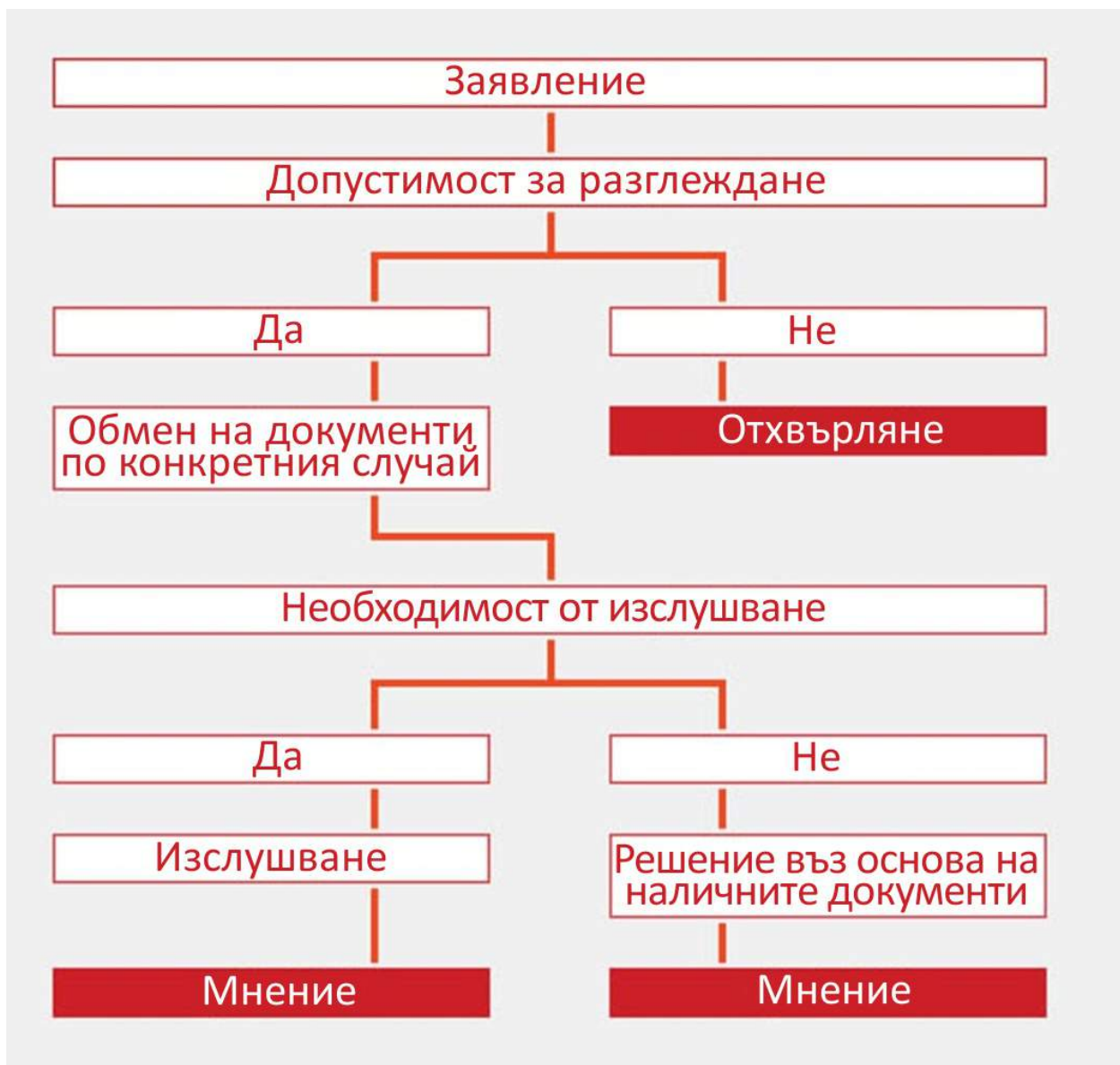
Национален съвет за етика в научноизследователската сфера (Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit – LOWI) функционира като **независим консултативен орган на национално ниво**. Задачите му са свързани с разглеждането на възможни нарушения на принципите на академичната етика, касаещи членуващите в него институции и предоставянето на съвети. **Органът може да разглежда жалби единствено след решение на институцията, в която евентуално се е случило нарушението**. Той предоста-

вя консултации на изпълнителния съвет на висшето училище, жалбоподателя и ответника с разяснение на правилниците и процедурите.

Съветът е съставен от не повече от шестима членове, включително председател, които са утвърдени специалисти

по природни, хуманитарни, социални, поведенчески науки и право. Членовете се назначават за 3-годишен мандат, като могат да бъдат преизбрани два пъти за същия срок. При необходимост съветът може да привлича един или повече външни експерти.

Фигура 1. Опростена схема на процедурата на действие на Националния съвет за етика в научноизследователската сфера

Критерии за установяване на плагиатство

Средство за превенция на плагиатството е използването на

електронни инструменти за неговото откриване. Употребата на такъв софтуер за научни текстове е съставна част на модела за систематично подпомагане на процеса по разработка на

научни трудове в институциите. Пособва се, че сред най-използваните инструменти за откриване на плагиатство е софтуерният продукт *Ephorus*.

Право за сезиране на академичните органи относно наличие на плагиатство

Националният модел за апелация относно академичната етика постановява, че **всяко лице може да подаде жалба до Изпълнителния съвет на университета или до специален служител по въпросите на жалбите относно академичната етика**, определен от Изпълнителния съвет. Приложението към същия документ изрично указва, че дори и да няма пряка жертва или жертви от нарушаването на авторските права, всеки учен може да бъде обвинен в плагиатство.

Последици при установяването на плагиатство

При установяване на плагиатство от страна на студенти в документите на съответния университет са предвидени наказания, обикновено – **лишаване от право за явяване на изпити за определен период**.

Например в Лайденския университет наказанията при студентски провинения се налагат от съответната Изпитна комисия. Строгостта на наказанията зависи от сериозността на провинението и от наличието на предходни провинения. Най-тежкото наказание е лишаване от възможност за явяване на изпити за срок от една година, но може да е наложено за по-кратък период, или да е валидно само за един или няколко изпита.

Нарушенията на академичната етика от академичния състав се

разглеждат от Комисията за академична етика на съответния университет, която отправя препоръки за действия до Изпълнителния съвет на университета. При необходимост се изпраща запитване до Националния съвет за етика в научноизследователската сфера.

КАЗУСИ

В масмедиите са публикувани статии с повече или по-малко подробности за добили популярност случаи на плагиатство. Безпристрастността и много от обстоятелствата в тези случаи не могат да се проверят. Достоверна информация се намира на интернет страницата на Националния съвет за етика в научноизследователската сфера. Становищата имат еднотипна структура. В публикуваните документи имената на засегнатите страни (лица, често и университети) са премахнати.

Казус 1: Плагиатство, 2015 (2015 VU plagiaat – gedeeltelijk gegrond, gedeeltelijk ongegrond)

Става въпрос за жалба, адресирана до ректора на университета от научен ръководител на докторант, означаван като „Заинтересована страна 1”. Жалбата е пренасочена от ректора към омбудсмана по въпросите на академичната етика.

1. Същност на жалбата

Жалбоподателят представя данни (таблица с точно посочване на случаите на плагиатство), според които обвиняемият включва в своя разработка текстове, взети от проучване на „Заинтересована страна 1” без адекватно позоваване. Освен това,

обвиняемият използвал без одобрение концепция, развита от „Заинтересована страна 1“. Жалбата е доведена до знанието на научните ръководители на обвиняемия, означавани тук като „Заинтересована страна 2“ и „Заинтересована страна 3“. Последните са информирали обвиняемия за тези твърдения.

2. Ход на процедурата

Комисията за академична етика получава жалбата от Изпълнителния съвет на университета на 14 юли 2014 г.

Жалбоподателят представлява интересите на „Заинтересована страна 1“; обвиняемият е подпомаган в своята защита от „Заинтересована страна 2“ и „Заинтересована страна 3“.

Комисията за академична етика информира жалбоподателя, обвиняемия, „Заинтересована страна 2“ и „Заинтересована страна 3“ относно получаването на жалбата.

Обвиняемият, „Заинтересована страна 2“ и „Заинтересована страна 3“ изпращат писмени обяснения по жалбата до Комисията за академична етика. Следва изслушване на тези три лица. Коментар по доклада от изслушванията е получен от „Заинтересована страна 1“ – жалбоподателя.

След разглеждане на писмените обяснения, изслушванията и коментара Комисията за академична етика преценява, че не е необходимо да се търси външен експерт за консултация.

3. Позиция на страните по жалбата

3.1. Позиция на жалбоподателя – „Заинтересована страна 1“

Жалбоподателят твърди, че обвиняемият използва концепция от работата на „Заинтересована страна 1“, без да укаже това. Представена е и таблица, посочваща точните примери за плагиатство.

3.2. Позиция на обвиняемия

Обвиняемият твърди, че концепцията е изведена от литературата, която използват както обвиняемият, така и „Заинтересована страна 1“, а двамата имат близка тема на изследване. „Заинтересована страна 2“ и „Заинтересована страна 3“ посочват, че в своя труд „Заинтересована страна 1“ не претендира за авторство на концепцията.

Обвиняемият отхвърля обвиненията в плагиатство, но признава необходимостта от по-внимателно позоваване върху произведението на „Заинтересована страна 1“ и обещава да го направи в бъдеща публикация.

3.3. Становище на жалбоподателя – „Заинтересована страна 1“ по позицията на обвиняемия

От жалбоподателя – „Заинтересована страна 1“ се посочва, че позицията на обвиняемия признава основателността на жалбата и че получаването на такова признание било крайната цел.

4. Основателност на жалбата

Жалбата е определена като основателна и препратена за последващо разглеждане от Комисията за академична етика. Страните по жалбата са информирани за този факт.

5. Решение на Комисията за академична етика

При своето решение комисията взема предвид Националния кодекс за академична етика и рамковите стандарти, приети от Националния съвет за етика в научноизследователската сфера. На тази база е констатирано, че жалбата е неоснователна в частта за използването на концепцията без разрешение.

Относно наличието на плагиатство жалбата е приета като основателна, но счита случая за академична небрежност, а не за нарушение на академичната етика. Отчетено е обещанието на обвиняемия да се позове по-внимателно на труда на „Заинтересована страна 1”.

6. Препоръка на Комисията за академична етика

Комисията за академична етика препоръчва Изпълнителният съвет да изиска от обвиняемия писмена декларация, уверяваща, че в бъдеща публикация на своята работа ще се позовава коректно върху работата на „Заинтересована страна 1”. Изпълнителният съвет да получи копие от декларацията.

7. Решение на Изпълнителния съвет от 2 юни 2015 г.

Изпълнителният съвет се съобразява с препоръката на Комисията за академична етика. Копие на декларацията е получено от Изпълнителния съвет през юни 2015 г.

Казус 2: Плагиатство, 2015 г. (2015 Wageningen UR plagiarism well-founded)

Казусът представлява жалба за плагиатство, която е счетена за основа-

телна.

1. Същност на жалбата

Комисията за академична етика на Университета Вагенинген получава жалба срещу плагиатство в научни публикации, означавани като „Научна публикация 1” и „Научна публикация 2” (Случай 05). Жалбата е изпратена след друга жалба на външен учен относно възможно плагиатство в друга публикация (Случай 02). Поради процедурна необходимост се предвиждат отделни решения по тези жалби, но по практически съображения те са разгледани заедно.

2. Ход на процедурата

На свое заседание Комисията за академична етика решава да даде ход на жалбата и да поиска обяснение от обвиняемия. След получаването на такава, Комисията изисква анализ на двете публикации от експерт по софтуер срещу плагиатство. Проведено е изслушване с жалбоподателя, всички членове на Комисията и секретар. На присъстващите е изпратен протокол за проверка на точността на фактите. Проведено е изслушване на обвиняемия чрез компютърната програма Skype с участието на всички членове на комисията и секретар. Протокол от изслушването е изпратен за проверка до всички присъстващи. Така проучването на казуса е приключено.

3. Позиции на страните по жалбата

3.1. Позиция на жалбоподателя

Жалбоподателят използвал софтуерния инструмент Turnitin за проверка относно плагиатство на публикациите, дело на обвиняемия.

Констатирана била степен на сходност 67% за „Научна публикация 1” и 21% за „Научна публикация 2”. Жалбоподателят счита това за плагиатство.

3.2. Позиция на обвиняемия

Обвиняемият твърди, че научните публикации са проверени от самия него за плагиатство чрез продукта iThenticate crosscheck. Проверката показала, че плагиатство е невъзможно. Освен това обвиняемият твърди, че описваното научно изследване е емпирично и поради това не може да бъде копирано.

4. Съображения на комисията

4.1. Общи констатации

Комисията информира Изпълнителният съвет на Университета Вагенинген относно получените жалби за нарушения на академичната етика и открива процедура по жалбата. Подчертано е, че Комисията няма правото да решава или да бъде арбитър нито по граждански, нито по научни противоречия.

4.2. Мнение на експерт

Комисията се допитва до представител на институцията (член на административния персонал, неучастващ в научноизследователска работа) и експерт в откриването на плагиатство за анализиране на жалбата чрез използване на софтуер за откриване на плагиатство.

4.3. Мнение на комисията

Комисията не приема твърдението на обвиняемия, че неоткриването на плагиатство чрез специализиран софтуер е доказателство за липсата на такова, защото е използван онлайн инс-

трумент. Изтъкнато е съображението, че тези инструменти сравняват въведен текст с налична база данни, съставена от научни, публични и образователни текстове. Тези системи не откриват плагиатство, ако копираният текст липсва в техните бази данни.

Анализите на жалбоподателя и експерта показват препокриване в диапазона 67-69% за „Научна публикация 1” и 21-24% за „Научна публикация 2”. В „Научна публикация 1” препокриването е във всички части на текста, докато в „Научна публикация 2” е основно във въведението.

Комисията счита, че такава висока стойност на препокриване не може да е случайност, макар и обектът на изследване да е един и същ.

Комисията отбелязва липсата на оригиналното произведение (магистърска теза) в списъка с използвана литература на разглежданите публикации.

4.4. Заключение

Комисията счита засвидетелстваното препокриване между публикациите и магистърската теза на жалбоподателя като плагиатство, направено от обвиняемия.

5. Решение и препоръка

Комисията препоръчва на Изпълнителния съвет на Университета Вагенинген да приеме жалбата като основателна.

Комисията приема, че има нарушение на научната етика чрез копиране на текст от магистърската теза на жалбоподателя в две научни публикации на обвиняемия.

Комисията препоръчва на Изпълнителния съвет да провери и останалите публикации на обвиняемия за плагиатство и да предприеме съответните действия.

6. Предварително решение на Изпълнителния съвет

Изпълнителният съвет приема решението на Комисията и съдържащите се в него заключения.

7. Мнение на Националния съвет за етика в научноизследователската сфера

Не е потърсено мнение.

8. Окончателно решение на Изпълнителния съвет

На 19 януари 2015 г. Изпълнителният съвет преобразува предварителното решение в окончателно.

Източници:

1. Debora Weber-Wulff. False Feathers: A Perspective on Academic Plagiarism. Springer, 2014, p. 161.
 2. Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (2016)
<http://wetten.overheid.nl/BWBR0005682/2016-01-01>
 3. Landelijk Model Klachtenregeling Wetenschappelijke Integriteit (2012)
http://www.vsnu.nl/files/documenten/Domeinen/Onderzoek/Landelijk_Model_Klachtenregeling_Wetenschappelijke_Integriteit_Universiteit_X.pdf
 4. Regulations of the National Board for Research Integrity (2014)
<http://www.lowi.nl/en/files/EnglishtranslationLOWIReglement2014.pdf>
 5. The Procedure
<http://www.lowi.nl/en/your-request/how-do-i-submit-my-request-to-the-lowi>
 6. Leiden University Regulation on Complaints regarding Academic Integrity
<http://media.leidenuniv.nl/legacy/ve-1372-klachtenregeling-wetenschappelijk-integriteit-eng-edit-gezegeld.pdf>
 7. Netherlands – Third Cycle (PhD) Programmes
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Netherlands:Third_Cycle_%28PhD%29_Programmes
 8. Academic plagiarism in Germany and Netherlands
<http://plagiarismdetection.org/a.php?id=184-academic-plagiarism-in-germany-and-netherlands>
- Казуси:
9. 2015 VU plagiaat – gedeeltelijk gegrond, gedeeltelijk ongegrond
<http://www.vsnu.nl/files/documenten/Wetenschapp.integriteit/2015%20VU%20Plagiat%20gedeeltelijk%20ongegrond,%20gedeeltelijk%20gegrond.pdf>
 10. 2015 Wageningen UR plagiarism well-founded
http://vsnu.nl/files/documenten/Wetenschapp.integriteit/2015_Wageningen_UR_plagiat_gegrond.pdf

Й. Илиев

РУМЪНИЯ

Най-голямото предизвикателство в страната е да се постигне общо разбиране в академичната общност за това какво представлява плагиатството и кое е приемливо в учебната и научната практика. Предложенията са най-вече в посока на разясняване и подготовка на студентите, както и наличието на политики и инициативи за предотвратяване и разкриване на плагиатство и подобряване на академичната почтеност.

Плагиатството при провеждане на процедурите за придобиване на научни степени и заемане на академичните длъжности

Процедурите за придобиване на научни степени се провеждат в съответствие с изисквания, определени в правилниците за докторантски програми на университетите и в съответствие с разпоредбите на Кодекса за докторантско университетско образование. Присъждането на докторската степен е въз основа на становището на Националния съвет по въпросите на научните звания, дипломите и сертификатите (Consiliului National de Atestare a Titlurilor, Diplomelor si Certificatelor Universitare – CNATDCU). Изборът и назначаването на всички преподавателски позиции се осъществяват чрез открит конкурс. Акредитираните институции за висше образование са изцяло отговорни за организирането и провеждането на съответния конкурс.

Осъществяване на контрол

В правомощията на Румънската агенция за осигуряване на качеството във висшето образование (Romanian Agency for Quality Assurance in Higher Education – ARACIS) са оценката на ка-

чеството, акредитацията и периодичните прегледи на бакалавърските и магистърските програми, както и институционални и системни анализи и проверки. Дейностите по осигуряване на качеството са насочени главно към проверката на учебните програми и не се отнасят пряко до проверката на резултатите от обучението, педагогиката и системите. Това ограничение означава също така, че въпросите, свързани с академичната почтеност и плагиатството, не са включени в проверките на висшите училища. Отличителна черта на румънското висше образование, която не може да бъде пренебрегната, е броят на програмите за дистанционно обучение. Осигуряване на качеството на такива програми е трудно да се управлява, включително различните форми на измама, една от които е плагиатството.

Повечето от институциите за висше образование имат правила и процедури за справяне с плагиатството, като по-сериозен е подходът за превенция на плагиатството, отколкото за откриването му. Като форма на контрол се използват декларации, че разработката не е плагиатство, в противен случай има санкции, както и депозиране на електронен вариант. Много малко висши училища имат лиценз за търговски софтуерни инструменти за откриване на плагиатство. Дори когато има налични софтуерни инструменти, тяхната употреба не е системна.

Критерии

Няма единно разбиране за критериите за установяване на плагиатство. Някои от грешките в цитирането може да се категоризират като форми на пла-

гиатство, но някои може да се тълкуват като лоша академична практика, недостатъчни езикови умения или биха могли да представляват някакво съвпадение.

Санкции

След установяването на плагиатство е възможно да се приложат следните санкции /към студентите/: устно предупреждение; официално предупредително писмо; пренаписване на работата; анулиране на работата; повтаряне на модула или специалността; отстраняване от модула или специалността; повтаряне на годината; анулиране на степента; изключване от институцията; преустановяване плащането на стипендия.

Казуси

През юни 2012 г. бившият румънски министър-председател Виктор Понта е

изправен пред обвинения в плагиатство. Според доклад на научното списание *Nature* в неговата дисертация има немалко страници, които са доказани като плагиатство по метода „копиране и поставяне”. Националният съвет по въпросите на научните звания, дипломите и сертификатите (CNATDCU) първоначално потвърждава измама, но след промяна на състава решението се коригира.

На 16 декември 2014 г. Виктор Понта пише писмо до ректора на Университета в Букурещ, в което заявява, че ще се откаже от своята докторска степен. Причините: да даде на назначения същия ден нов министър на образованието възможност за успешен мандат и да не се накърнява репутацията на Университета в Букурещ. В отговор на писмото Университетът приема неговото искане.

Източници:

1. Romania – Third Cycle (PhD) Programmes

[https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Romania:Third_Cycle_\(PhD\)_Programmes](https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/Romania:Third_Cycle_(PhD)_Programmes)

2. Plagiarism Policies in Romania

<http://ketlib.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/ket/794/Plagiarism%20Policies%20in%20Romania.pdf?sequence=2>

Л. Дърмонова

СЛОВАКИЯ

В резултат на реализирането на проекта „Въздействие на плагиатството във висшето образование в Европа“ (Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe (IPRHEAE), финансиран по Програма „Еразъм” в периода 2010 – 2013 г., са изготвени доклади за всяка държава от

ЕС. В тях се посочва, че ситуацията в Словакия⁴ е доста показателна и се възприема като ценен опит, който си струва да бъде споделен с другите държави.

В публикацията „Централизиран национален корпус от електронни дипломни работи и дисертационни тру-

⁴ Tomas Foltýnek Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe, Plagiarism Policies in Slovakia, Report September 2013

дове“ на Словашкия център за научна и техническа информация (Slovak Scientific And Technical Information Centre) се проследяват мерките на национално ниво за решаване на проблема с плагиатството.

Инициативата започва през септември 2006 г., когато Конференцията на словашките ректори одобрява и публикува два документа от национално значение: „Мерки за намаляване на нарушенията на етичните стандарти за изготвяне и представяне на бакалавърски и магистърски дипломни работи и дисертационни трудове“ и „Етичен кодекс за академичния състав на институциите за висше образование“. Въпреки това, предложените мерки за предотвратяване на плагиатството не успяват да доведат до съществени резултати (само две висши училища въвеждат електронна система за откриване на плагиатство).

През февруари 2008 г. Конференцията на словашките ректори се обръща към Министерството на образованието, науката, изследванията и спорта да координира дейностите, свързани с решаване на проблема с плагиатството. В резултат на тази стъпка Министерството взема следните решения, обвързани със съответните законодателни промени:

- Да се създаде Централно хранилище от дипломни работи и дисертационни трудове (Central Repository of Theses and Dissertations – CRTD), в което всички висши училища задължително да депозират за съхранение всички дипломни работи и дисертационни трудове.

- Дипломните работи и дисертационните трудове да бъдат проверявани за оригиналност преди тяхната защитата, което се потвърждава чрез протокол за проверката за ориги-

налност.

- Протоколът за проверка за оригиналност е резултат от сравнение с всички депозирани дипломни тези и дисертации, съхранявани в централното хранилище, с интернет източници и други електронни източници чрез софтуер за проверка за оригиналност.

- Локалните хранилища на дипломни работи и дисертации на висшите училища да се свържат електронно с централното хранилище.

През 2009 г., в резултат на тези решения, са направени изменения в *Закона за висшето образование*, най-важните от които са:

1. Министерството на образование-то, науката, изследванията и спорта да администрира Централното хранилище за дипломни работи и дисертации чрез Словашкия център за научна и техническа информация.

2. Преди всяко лице да придобие право на защита на дипломна теза или дисертация, висшето училище да я изпраща на Централното хранилище в електронна форма, където се подлага на проверка за оригиналност.

3. Тезата/дисертацията се съхранява в централния регистър от дипломни работи и дисертации с името и фамилията на автора, името на висшето училище за период от 70 години, считано от деня на регистрацията (Zbierka zákonov, 2009).

С последващо изменение на Закона за висше образование **дипломните работи и дисертационни трудове, регистрирани в централния регистър след 31 август 2011 г., стават публични** (Zbierka zákonov, 2011).

Паралелно със създаването на Централното хранилище е разработен и софтуер за *Единна електронна система за проверка за оригиналност* (система за откриване на плагиатство).

Двата инструмента за борба с плагиатството стават реалност в края на април 2010 г., като продължават да се

усъвършенстват в съответствие с развитието на информационните технологии.

Източници:

1. Comparison of policies for Academic Integrity in Higher Education across the European Union, IPPHEAE Project Consortium, October 2013

<http://ketlib.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/ket/814/Comparison%20of%20policies%20for%20Academic%20Integrity%20in%20Higher%20Education%20across%20the%20European%20Union.pdf?sequence=2>

2. Tomas Foltyněk Impact of Policies for Plagiarism in Higher Education Across Europe, Plagiarism Policies in Slovakia, Report September 2013

<http://ketlib.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/ket/791/Plagiarism%20Policies%20in%20Slovakia.pdf?sequence=2>

3. J. Kravjar, M. Dušková, Centralised National Corpus of Electronic Theses and Dissertations, Slovak Centre of Scientific and Technical Information

http://grey.net.org/images/GL14-S3P,_Kravjar_and_Du_kov_.pdf

В. Лозанова

УНГАРИЯ

Комисията по акредитация отговаря за оценката на висшите училища и управлението на дейността им и не се занимава с въпросите на плагиатството като цяло. Комисията публикува стратегия за периода 2013 – 2015 г., свързана с качеството на висшето образование. Въпреки че в стратегията не се споменава за плагиатство или етично поведение в академичните среди, има елементи, които биха могли да се прилагат за осигуряване на академична почтеност.

Няма данни за изследвания, свързани с аспектите на академичната етика в Унгария. Резултатите от различни проучвания показват, че някои институции имат разработени системи и разпоредби за справяне с плагиатството и липсата на академична етика. Повечето институции за висше образование имат политики за плагиатство, като те са различни за отделните структурни звена.

Самите преподаватели носят отговорност за академичната етика и за регистрираните случаи на плагиатство. По-сериозните санкции като временно прекъсване на обучението се прилагат за плагиатство при научните дисертации.

Друга примерна санкция при плагиатство на дисертации например е пренаписване на текста, обикновено със същия краен срок. Това е основна и фундаментална санкция според мнението на голяма част от преподавателите. Някои университети създават собствена база данни за дисертации, чрез която също могат да се откриват случаи на плагиатство. За тази цел се използват и електронни инструменти.

Един от начините за гарантиране на академичната етика е подписването на декларация за почтеност и честност. В някои институции това може да бъде под формата на офи-

циална церемония, но в други – рутинна процедура.

Конкретен казус, свързан с плагиатството, е случаят с бившия унгарски президент Пал Шмит, който подава

оставка заради обвинение в преписване главно от труд на български учен. Така университетът признава, че дисертацията на Шмит всъщност е кражба на труда на българския спортен експерт Николай Георгиев.

Източници:

1. Plagiarism Policies in Hungary.

<http://ketlib.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/ket/802/Plagiarism%20Policies%20in%20Hungary.pdf?sequence=2>

2. Plagium

<https://sites.google.com/site/eltegermanisztika/plagium>

3. 1999. évi LXXVI. Törvény

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=99900076.TV

4. 2012. évi C. Törvény

http://net.jogtar.hu/jr/gen/hjegy_doc.cgi?docid=A1200100.TV

П. Главеев

АВСТРАЛИЯ

Еталон за академична почтеност – изграждане на култура и промяна на практиката

В съвместна публикация на изследователи, участници в проекта „Стандарти за академична почтеност: Съответствие между политиката и практиката в австралийските университети“ на Съвета по преподаване и учене в Австралия, се посочва, че всеобщото разбиране за академична етика и почтеност е от фундаментално значение за избора на адекватен подход и изработване на ефективна практика във висшите училища.

Резултатите от проекта сочат, че начинът, по който университетът определя и обяснява ролята на академична почтеност (АП) в своята политика, се отразява на начина, по който тя се преподава и вгражда в учебната програма. От това следва, че политики, процедури, преподаване и практики за оценява-

не трябва да бъдат свързани помежду си.

Предварително проучване по темата показва наличието на твърде различни и непоследователни практики за съблюдаване и установяване на академична почтеност, както и за доказване и санкциониране на случаите на отклонение. Особено важен е и фактът, че студентите имат различни познания и умения в това отношение, което изисква да се обърне внимание на предхождащото обучение и подготовката пред налагането на наказания.

Авторите се обединяват около следното разбиране и определение за АП:

- **Разбиране.** Академичната почтеност е многостранна и касае редица заинтересовани страни. Тя се основава на практика, подкрепена от ценности, и всеобщо разбиране за това какво е на-

рушение. АП е важно средство за осигуряване качеството и надеждността на процеса на обучение.

• **Определение.** Академичната почтеност обхваща редица ценности и идеали, които следва да бъдат уважавани. Във висшите училища е установено задължение за поведение, което демонстрира почтеност – честност, доверие и уважение. Тези ценности трябва да са фундаментални и видими както в областта на научните изследвания, така и в преподаването и ученето. АП следва да гарантира, че персоналът и студентите действат по честен начин, че те са отворени и отговорни, както и че проявяват справедливост и прозрачност в поведението си. Особено важно е членовете на персонала на

всички нива да бъдат модел за подражание и да демонстрират почтеност като пример за студентите, които се изграждат като професионалисти чрез образователната система. Академичната почтеност оказва въздействие върху всички дейности на студентите и служителите и е от основно значение за доброто име и репутацията на образователната институция и нейните членове.

Дефинирани са **пет елемента, които са сърцевината на политиката за изграждане на култура на академична почтеност**. Елементите са напълно равностойни и взаимосвързани. Здравината на „възела“ между тях определя институционалната култура на академична почтеност.

Фигура 1. Рамка за изграждане на институционална култура на академична почтеност във висшите училища в Австралия

Контекст на елементите

Достъп. Институционалната политика за изграждане на култура на академична почтеност трябва да е достъпна и видима, ясно, кратко и точно написана и лесна за четене. Тя използ-

ва разбираем език, демонстрира логическа последователност, предоставя връзки към съответните ресурси и е публичен документ, лесен за сваляне, четене и отпечатване от всички заинтересовани страни и широката общественост.

Подход. Политиката приема АП като възпитателен процес. Необходима е ясна декларация за целите и ценности с реална и последователна институционална ангажираност за академична почтеност чрез всички нейни елементи. Един правилен подход не започва и не завършва с предварителна декларация за намеренията, но влияе както на езика, така и на съдържанието на цялостната политика.

Отговорност. Политиката трябва ясно да очертава отговорностите на всички заинтересовани страни, включително ръководството, академичния състав и студентите. Враждането на системния подход в процеса на изграждане на институционална култура е най-добрата практика. Това включва поемане на отговорност за академична почтеност на ниво личност, организация, образователна система и общество.

Подкрепа. Установяване на механизми, които да предоставят възможност за изпълнение на политиката за академична почтеност – процедури, ресурси, модули, обучение, семинари и дейности за професионално развитие. Те осигуряват осведомеността и разбирането на политиката от служителите и студентите. Например проактивни мерки за обучение на студентите по академично писане и начините за цитиране, както и практически методи за предотвратяване на нарушенията на АП. Без дългосрочни, устойчиви и практически средства за подпомагане политиката няма да бъде реализирана, без значение колко добре е артикулирана.

Изчерпателност. Институционалната политика трябва да осигури детайлно описание на процесите и обективните резултати и да определи

контекстуалните фактори, свързани с вземането на решения относно нарушенията на академичния интегритет. Необходимо е наличието на подробно описание и обяснение на всички видове нарушения, като за целта се използват лесноразбираеми класификации и нива на тежест, например: как се установяват нарушенията (чрез използването на textmatching софтуер и/или др.); как се докладват и регистрират; как се спазва поверителността и каква е процедурата за обжалване. Визуализирането на политика чрез прости диаграми, които показват приоритетите и методите за нейното реализиране, оказва силно въздействие върху информираността и мотивацията на всички заинтересовани страни.

Въз основа на резултатите екипът по проекта изготвя препоръки за формиране на политика за изграждане на култура на АП в академичните институции. Те са обособени в шест основни направления.

1. Редовен преглед на политиката и процеса за установяване на академична почтеност. Фактът, че има политика, не означава, че това е достатъчно. Тя изисква постоянно преразглеждане и обратна връзка за данните от констатираните нарушения, за взетите решения, за процедурите по обжалване, за мнението на ръководството, преподавателите, студентите и други заинтересовани страни. Езикът, който въвежда персонала и студентите в тази концепция, трябва да бъде преди всичко положителен и фокусиран върху формирането на нагласи и поведение, които да насърчават, а не да забраняват и наказват.

2. Отличници по академична почтеност. Идентифицирането на най-напредналите, постигнали отлични

резултати в тази сфера, е вдъхновяващ пример за тези, които напредват по-бавно и несигурно.

3. Образование и обучение на всички. Непрекъснатото обогатяване на ресурсите и дейностите за формиране на култура на академична почтеност подпомага развитието и усъвършенстването на академичния персонал и студентите. Необходимо е да има обучителен модул и онлайн ресурси за студентите, както и поддържащо и надграждащо обучение за преподавателите.

4. Ангажиране на студентите. Неоспорим е приносът на насърчаването на студентите да бъдат партньори, а не пасивни получатели на образование за академична почтеност. Въвеждането на декларация за индивидуална ангажираност за академична почтеност при всички форми на оценяване повишава мотивацията. Включването на студентите при изработването и развитието на институционалната политика е фактор за осъзнаването, приемането и разпространението ѝ.

5. Устойчива система за вземане на решения. Образователните институции трябва да изработят и предоставят изчерпателна информация относно процедурите за справяне с академични нарушения. Важно е осигуряването на вземащите решения и всички заинтересовани страни с прост алгоритъм, който в детайли конкретизира ролите, задачите и механизма. Препоръките за изпълнението на този критерий включват наличието на:

- Ясни и лесни за следване указания за процеса на установяване на нарушение – от съмнението, до това кой взема окончателното решение за класифициране на казуса като нарушение.

- Критерии за разграничаване на нарушенията на малки и големи и свързаните с тях последствия.

- Съответни документи за подпомагане на вземането на решения.

- Насоки за това как и кога се получава достъп до данните за установени нарушения.

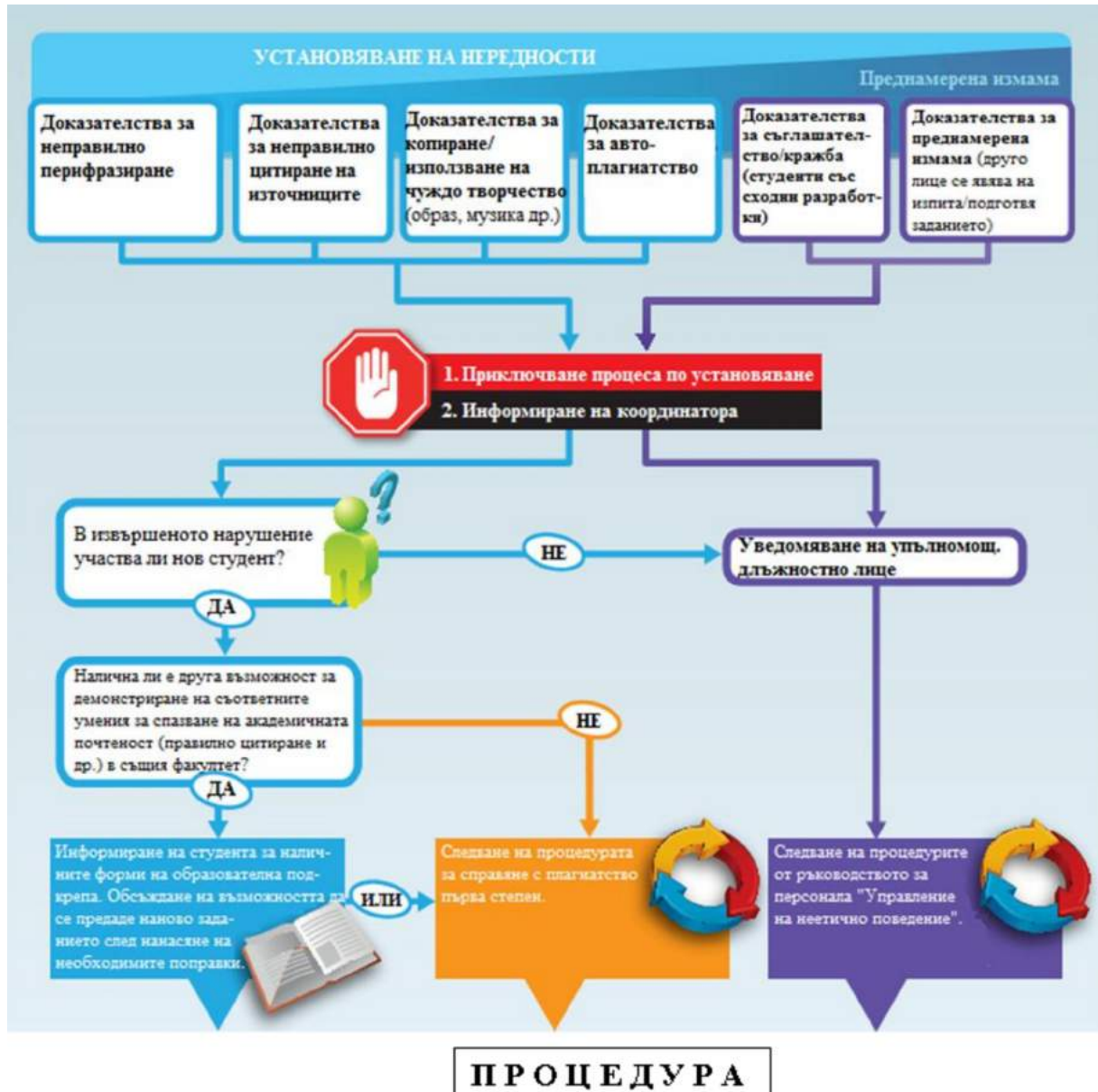
- Стандартни шаблони на документи за всяка стъпка от процеса на управление на АП (примерно писмо за известие до проверяван студент, стандарт за въвеждане на данни за нарушение и др.).

- Осигурено професионално развитие на вземащите решения относно академичната почтеност, включително релевантно въвеждане и инструменти за сътрудничество и консултации.

6. Поддържане на централизиран регистър на нарушенията на АП. Данните за нарушенията на академична почтеност следва да се съхраняват поверително, да се управляват и анализират с цел подобряване на процесите, осигуряване на качеството, съблюдаване на справедливостта на процедурата, както и за целите на прозрачността и подобряването на преподаването и ученето.

Фигура 2. Схема на системата за управление на плагиатството в Университета Къртин, Австралия – пример за добра практика

Източници:

1. The University of Western Australia, University Policy on: Academic Conduct
<http://www.governance.uwa.edu.au/procedures/policies/policies-and-procedures?method=document&id=UP07%2F21>
2. University of Wollongong, Australia
<http://www.uow.edu.au/about/policy/UOW058648.html>
3. Griffith University, Australia
<https://www.griffith.edu.au/academic-integrity/information-for-students>
4. Australian Government Office for Learning and Teaching, Embedding and Extending Exemplary Academic Integrity Policy and Support Frameworks Across the Higher Education Sector, Final Report (2014)
<http://olt.gov.au/project-embedding-and-extending-exemplary-academic-integrity-policy-and-support-frameworks-across-hi>
5. Curtin University, Academic Integrity at Curtin University, Staff Guidelines for Dealing with Student Plagiarism (2015)
<https://academicintegrity.curtin.edu.au/local/docs/StaffPlagiarismGuide.pdf>

В. Лозанова, Р. Стойкова

циалности, но има и общовалидни правила, заложи в регламентите на Университета. В рамките на проекта „Академична почтеност“ се разработват и оценяват и мерки за насърчаване и внедряване на добрата научна практика в преподаването и научните изследвания.

Проектът е част от програмата за подобряване на преподаването „Преподаване – Организиране – Консултиране“, финансирана от Федералното министерство на образованието и научноизследователската дейност, и се базира в Университетската библиотека. Той стартира през 2013 г. и продължителността му е до 2016 г. Започва с избрани пилотни проекти на територията на отделните кампуси и продължава с разработване на подходящи общоуниверситетски мерки в сътрудничество с различни институции във и извън Университета.

Основни дейности и цели

Дейностите на проекта се определят от четири главни цели:

- Профилиране и визуализиране на академичната почтеност, както и идентифициране на контрастиращите форми на академично нарушение и техните причини.
- Насърчаване и утвърждаване на добросъвестното академично поведение и предотвратяване на неправомерни действия.
- Разработване на методи и мощни средства за откриване на нарушения – най-вече опити за измами.
- Създаване на ясни и прозрачни адекватни процедури за справяне с академичното нарушение.

Тези цели се постигат чрез:

Анализ на проблемите

Осъществяват се годишни срещи, на които експертите обсъждат различни проблемни области на академичната почтеност.

Основите на проекта са положени с конференцията „Плагиати & Ко” през май 2011 г. За да се насърчат и в бъдеще активното отразяване и дискусиите относно неправомерното академично поведение, всяка година се организират различни събития (конференции, срещи, разговори), посветени на определена тема, като:

✓ *Джуджета с раменете на гиганти – академичното нарушение като част от системата на науката?*

✓ *Който се учи, е глупак. Произвежда ли нашата образователна система ноторни измамници?*

✓ *Lege Artis или нелегитимна практика? Плагиатството, манипулирането на данни и др. като специфичен културен феномен.*

✓ *Lege artis 2.0. Принципи и техники на науката в цифровата ера.*

✓ *Съвместната отговорност на висшите училища: какви ценности и стандарти за качество дава нашата образователна система?*

Откритият диалог по нерешените въпроси и възможните решения са най-добрият начин за осигуряване и укрепване на добра научна практика. Разнообразните гласове и идеи трябва да бъдат чути и видими. Затова тези събития са интердисциплинарни и са насочени към заинтересованите страни и широката общественост.

Програми за превенция

Разработени са и се реализират програми за продължаващо обучение, както и информационни програми, които повишават осведомеността за добрата научна работа и доброто академично сътрудничество и демонстрират начини за избягване на злоупотреби.

Мерки, базирани на технологиите

Редовно се тества практическата осъществимост на компютъризирани методи за откриване на академично нарушение с оглед на тяхната евентуална употреба.

Координация

Координацията с различните институции и лица във и извън Университета, в чиито отговорности са отделните проблемни области, е една от основните задачи на проекта.

Програми за превенция

Целта на проекта не е да се увеличат санкциите и да се засилят меха-

низмите за контрол в ежедневиия университетски живот, а да се направи видимо академичното нарушение и да се предотврати, като се вземат превантивни мерки. Ето защо концептуализацията на програмите за превенция и тяхното изпълнение са едни от най-важните задачи. Ключов фактор за предотвратяване на неправомерно поведение е информацията, защото само този, който умее да разграничи правилно от неправилно поведение, може да вземе решение да избере едното и да избегне другото.

Програмите са предназначени да помогнат на университетския състав да намери подходящото поведение в академичния живот, както и да подобрят уменията за научна работа. Основна грижа са повишаване на осведомеността за проблемите и съдействие за компетентно боравене с информация.

1. Обучения в Университетската библиотека

Библиотеката провежда различни видове обучения, семинари и онлайн курсове.

2. Превенция на плагиатството чрез отворения достъп (Open Access)

Огромното предимство на отворения достъп, в допълнение към повишаване на видимостта, е в свободния достъп до резултатите от научни изследвания. Той позволява плагиатството да бъде по-добре проследено чрез заложената прозрачност и използване на автоматизирани техники. Когато публикациите са с отворен достъп, нараства възможността за разкриване и публично афиширане на плагиатите. Университетът работи интензивно върху решения за това как

може да се засили отново доверието на учените помежду им, както и доверието на обществото в надеждността на научните резултати и какви мерки трябва да се вземат за предотвратяване на научно нарушение. Примерни безплатни инструменти, които допринасят за осигуряване на академично качество чрез отворения достъп са: Open-Access Plagiarism Search; Open Peer Review; Google scholar.

Информацията, която Университетът предоставя в областта на отворения достъп, се отнася до:

- ✓ възможностите за публикуване с отворен достъп в Университета;
- ✓ текущите събития, свързани с отворения достъп;
- ✓ начините за финансиране на проекти в списания с отворен достъп;
- ✓ въпроси от правен характер.

3. Инструментариум

Инструментариумът е основен набор от учебни и информационни материали относно правилата и стандартите за добра научна практика и общовалидните техники за научна работа. На разположение са и резултатите от научни и медийни дискусии с фокус върху въпросите за добрата научна работа и университетското преподаване. Инструментариумът е създаден с цел съществуващите учебни материали да имат подходящи и навременни допълнения, за да се работи по-интензивно по основните проблемни области при създаването на научна работа. Полемиката за смисъла и съдържанието на нормите и правилата за добра научна практика следва да се насърчава, както и осъзнаването на значимостта на научната коректност в ежедневиите действия на преподавателите и студентите.

Материалите са разделени в три области на приложение. В първата може да се намерят обща информация и насоки за добра научна практика, както и информация за формите и появата на научно – и от страна на студентите – нарушение. Втората област се занимава интензивно с въпроси и проблеми на академичното писане, като включва както инструкции за научни изследвания, така и за правилното цитиране, а също и широка гама от материали за „Работилницата за писане”. Последният раздел на инструментариума представя информационната кампания „Да пишем заедно” и съдържа различни материали за прилагане на добра научна практика.

4. Работилница за писане

Интернет страницата на работилницата предоставя информация и връзки към всички услуги на Университета в помощ на академичното писане. Те са насочени към различни целеви групи: предложенията за студенти имат за цел развиване и упражняване на академично писане; тези за млади учени се фокусират върху задълбочаване и разширяване на съществуващите умения за писане; форматите за преподаватели са в подкрепа на преподаването на академично писане и академична почтеност. Всички предложения имат за цел да развият концепции за подходи към академичното писане. Работилницата за писане ги свързва в мрежа.

Концепцията на работилницата обхваща следните ключови аспекти на академичното писане, които се адаптират към целевата група: *естеството на писане; планиране на времето и работата; техники за четене; техники за писане; академична почтеност.*

Независимо от свързаните в мрежа

предложения на работилницата, академичното писане се изучава и упражнява според отделните дисциплини или специфични целеви групи. Съобразно тези различни параметри предложенията на работилницата за писане:

- ✓ са насочени към различни целеви групи: студенти (с немски като майчин и немски като чужд език), млади учени, преподаватели;

- ✓ включват различни формати: работилници, семинари, курсове, индивидуално и групово консултиране, презентации;

- ✓ вземат предвид специфични форми на писане: домашни работи, протоколи, реферати, резюмета, учебни дневници, библиографии, дипломни работи, дисертации.

Подобрена система за откриване на нарушение

Не е възможно да бъде предотвратено всяко едно академично нарушение. Систематичните прегледи на резултатите обаче може да допринесат нарушението да бъде „успешно” само в изключителни случаи. Подобреното откриване на нарушения се отнася предимно за незаконно ползване на текстове – чрез преписване от състуденти или плагиатство от печатни и онлайн източници.

Така нареченият „софтуер за плагиатство” е със спорна репутация – той има много поддръжници, които го виждат като инструмент за реформиране на системата за проверка, но и също толкова много противници, които подчертават слабостите на отделните програми. В рамките на проекта се тестват различни видове софтуер за плагиатство, за да се разбере доколко подходящи са те за нуждите на Университета. Освен това се обсъждат и

разглеждат и други възможности за по-добро разпознаване на неправомерни действия.

Онлайн посредничество – масови отворени онлайн курсове (Massive Open Online Course – MOOC)

„Науките. Отворен онлайн курс (Wissenschaften. Open Online Course – WOOC) – История, правила и норми на науката”

В рамките на „Преподаване в отворени онлайн курсове” („Lehre mit Offenen Online Kursen – LOOK“) и в сътрудничество с програмата „Общи изследвания” през 2015 г. Университетската библиотека разработва отворения онлайн курс за историята, правилата и нормите на науката.

Целта на курса е да се дадат основни познания на студентите и други заинтересовани лица от широката общественост за развитието на методите на работа в съвременната наука. Третират се различни въпроси: възприемането на науката в миналото и днес; правилата и стандартите за добра научна практика; моралната отговорност на учените към обществото.

Информационен портал

Информационният портал, създаден в резултат на проекта, съдържа

структурирана информация за студентите, преподавателите и изследователите по темата.

1. *Добра научна практика и академична почтеност:* изяснява какво представляват добрата научна практика и академичната почтеност и какви мерки и институции съществуват за тяхното насърчаване и осигуряване.

2. *Академично нарушение:* какво е академично нарушение; какво се прави в случай на академично нарушение; процедури и санкции.

3. *Електронно обучение и консултиране:* всички предложения по темата във и извън Университета.

4. *Медии и връзки по темата:* в Университета и в интернет.

5. *Правни въпроси:* връзки към правни въпроси в областта на академичното нарушение, въпроси на авторското право; информационни услуги, особено относно плагиатството и други форми на нарушение.

6. *Библиография:* литература по темите за академична почтеност и академично нарушение – въвеждане в научното писане; академична почтеност и добра научна практика, научноизследователска етика; академично нарушение (манипулиране, фалшиви данни, плагиатство).

Източник:

Das Projekt

<https://www.akin.uni-mainz.de/das-projekt/>

Л. Дърмонова

МЕТОДИ ЗА УТВЪРЖДАВАНЕ НА АКАДЕМИЧНА ЕТИКА И ПОЧТЕНОСТ ПРИ ГОЛЕМИ ПОТОЦИ СТУДЕНТИ

В изданието „Педагогика, не полицейщина. Позитивни подходи към академичната почтеност в университетите” на Университета в Сиракуза, САЩ, академичната етика и почтеност се разглеждат в нова светлина. Вместо начини за разпознаване и наказване на плагиатството и други разпространени в научните среди измами, в публикацията се акцентира върху практически съвети и насоки за създаването на академична среда, утвърждаваща честност, доверие и уважение; изяснява се мястото на студента в академичната общност; представя се опитът на преподаватели и администратори, свързан с превенцията на измамите във висшите училища.

Едно от най-важните условия за постигането на академична почтеност, особено при големи потоци студенти, е преподавателят да е наясно с нагласата на студентите, посещаващи неговия курс. Когато високата оценка има първостепенно значение за бъдещото обучение, тя се превръща в стимул за постигането на определени резултати *на всяка цена*. Това често води до денонощна работа, липса на социален живот, а в нередки случаи до използването на непочтени похвати за изпълнение на възложените задачи.

В големите потоци (160 – 200 души) студентите имат различно начално ниво на знания. Това затруднява преподавателите в преценката им относно методите на преподаване и изпитване. Един и същ тест се оказва обезкуражаващо труден за по-неопитните в материята студенти и твърде лесен, дори скучен за по-напредналите.

Повечето студенти, записани в специализирани курсове, като химия например, идват от училища с разширено изучаване на съответния предмет. Тези от тях, които са се справяли изключително добре в училище, могат да бъдат неприятно изненадани от сложността на същата материя в колежа/университета. Най-честите оплаквания са от студенти, които са били първи по успех в класа си, но на изпитите в университета оценките им са едва задоволителни. Освен с личното си разочарование, младите хора са изправени и пред трудната задача да обяснят на родителите си причините за тази промяна. При такъв стрес често се стига до прилагането на всякакви методи, в това число неетични такива, за постигане на желанния резултат.

Измамите по време на изпит обикновено са предшествани от паника. Тя се появява като резултат от страха от провал и често може да провокира непочтени действия. Една голяма зала с много студенти и малко преподаватели, които да следят за правилното протичане на изпита, е изключително подходяща среда за извършване на измама.

Стратегиите, изложени в настоящия материал (табл. 1), са базирани на опита на преподаватели от Университета в Сиракуза и имат за цел да подпомогнат преподавателите и квестори в утвърждаването на академичната почтеност.

Ключовият елемент на академичния интегритет в конкретен курс е учебната програма и по-специално изискванията към студентите. Често преподавателс-

кият състав приема априори, че студентите изчитат цялата програма внимателно. В повечето случаи действителността е друга. По тази причина от първостепенно значение е в началото на курса преподавателят да отдели време и да изложи накратко своите изисквания и правилата, касаещи академичната етика. Добре е студентите да дадат в писмен вид своето съгласие да я уважават и зачитат, тъй като малко хора са склонни да поставят подписа си, преди да прочетат внимателно съответния документ. Това е добър подход за привличане на вниманието и в случай на измама може да послужи като доказателство, че студентът е бил запознат с политиката на университета преди явяването си на изпит.

Едно от предизвикателствата, с които се сблъскват преподавателите, обучавайки големите курсове, е за помнянето на лицата и имената на студентите. В тези случаи проверката на присъствието може да се окаже трудна. Извикването на студентите по имена отнема много време и невинаги е меродавно. Най-лесно в случая е да се пусне за попълване присъствен списък. Установено е, че подправянето подписа на друг студент не се възприема като измама от младите хора. Необходимо е ясно да се посочи, че подписите от присъствените списъци се сравняват с тези, дадени от студентите по време на първата лекция. От друга страна, ако отсъствията са наказвани, обучаващите се са по-склонни да фалшифицират подписа на приятел, за да го „спасят”. По-удачно е вместо да се налагат наказания, да се въведат бонуси за тези, които присъстват редовно. Според специалистите такъв подход стимулира студентите да не нарушават правилата.

С напредването на семестъра става все по-трудно да се запомнят сроковете

и последователността, в която различните текстове трябва да бъдат прочетени, а домашните задания предадени. Правилата за академична почтеност също избледняват в съзнанието на студентите и притискани от срокове, те стават по-склонни да ги пренебрегват. Изискването за подпис върху писмените работи помага да не се забравя спазването на правилата за академична почтеност.

Друг проблем с големите курсове е осигуряването на достатъчно голяма зала за провеждане на изпити. Настаняването на студентите през ред и колона възпрепятства преписването и съответно намалява съществено възможността за измама. В амфитеатралните зали е уместно студентите да се разполагат един зад друг. При опит за преписване това позициониране води до извършването на допълнителни движения, което само по себе си е знак за неправомерни действия и привлича вниманието на квесторите. В случаите, когато се използват няколко изпитни зали, е необходимо да се осигури достъпен метод за лесна и бърза комуникация между тях. Това е полезно при откриване на грешка в изпитните материали или когато трябва да се направи съобщение, което касае всички студенти.

Стратегия за намаляване риска от преписване по време на изпит е и разработването на няколко изпитни варианта. Много преподаватели считат това за ненужна загуба на време, но практиката показва, че по този начин се намаляват значително измамите на тестове.

С напредването на новите технологии нарастват и възможностите за неетично поведение. Електронните калкулатори например, чиято основна

функция е тази на математически инструмент, често се използват за запазване на всякакви данни, необходими по време на изпит. Това е необходим начин за взимане на изпит, но в дългосрочен план студентът има много по-голяма полза от реални знания. В случай като този квесторите могат да проверят около 15% от калкулаторите на случаен принцип или просто да изискат изтриване на паметта на всеки внесен в залата калкулатор. Внасянето на други лични вещи, които могат да съдържат информация, свързана с изпита, не трябва да бъде допускано. Препоръчително е лични вещи като книги, списания, якета, чанти, кутии за храна и напитки и др. да се оставят на специално предвидено за целта място. Тъй като неправомерното съхранение на данни представлява измама и води до съответните последици (наказания), поудачно е тази стратегия да се прилага безусловно.

Добре е по време на изпит студентите да бъдат снабдени с достатъчно допълнителни материали, носители на информация, чието запаметяване не е необходимо, но за която се предполага, че ще бъде полезна. Например на изпит по химия скоростта на светлината трябва да се знае наизуст, но копия на периодичната система на Менделеев могат да се раздадат. Така на студентите няма да им се налага да носят свои таблици, съдържащи повече от необходимата информация. Правилата, касаещи позволените и забранените действия по време на изпит, се изясняват предварително на студенти и квестори.

Лесна техника за предотвратяване на измами е тази на „активния квестор“. Тя се състои в едно непрестанно движение на квесторите в залата. По този начин малък брой квестори е достатъчен, за да се обезпечи коректното провеждане на изпит с повече студенти. Освен превантивна, тази техника позволява по-лесен контакт със студентите и насърчава по-срамежливите от тях да задават въпроси, свързани със съдържанието на изпита и формулировката на въпросите, без да съсредоточават вниманието на всички върху себе си. Препоръчителното съотношение студенти – квестори е 25:1. В случай на съмнение за извършване на неправомерни действия се препоръчва квесторите да направят съобщение за предполагаема измама и да насърчат студентите да се съсредоточат само върху своите материали. Това често всява респект сред аудиторията и възпира потенциални нарушители от реално престъпване на академичната почтеност.

Друга мярка за превенция на измами е изискването студентите да се легитимират с документ за самоличност със снимка при предаване на изпитните си материали. Макар и по-рядко срещана, разпространена форма на измама е на мястото на един студент на изпита да се яви друго, по-компетентно лице. Предварителното оповестяване, че личните документи се проверяват, до голяма степен възпира опити за такъв род измами. Вписването на номера на студентската книжка върху изпитните листове също подпомага доказването на самоличността.

Таблица 1. Методи за утвърждаване на академичната етика и почтеност в големи курсове

Метод	Период за прилагане	Кратко описание
Осигуряване на достатъчно голяма зала за провеждане на изпит.	Около година преди изпита, тъй като е необходима помощта на администрацията.	Осигуряване на просторна зала, която да позволява на студентите да седнат на достатъчно разстояние един от друг.
Включване в учебната програма на раздел, посветен на академичната етика.	Седмица преди началото на курса.	Излагане на политиката на университета, свързана с академичния интегритет, в учебната програма на отделните курсове.
Изготвяне на документ, удостоверяващ съгласието на студента за следване принципите на академичната почтеност.	Седмица преди началото на курса.	Документът трябва да съдържа място за подписа на студента.
Обсъждане принципите на академичната етика.	По време на първата лекция.	Акцентиране върху проблема и събиране на подписите.
Насърчаване на присъствието чрез бонус система.	Спорадично по време на семестъра.	Използване на присъствени списъци за спестяване на време.
Определяне броя на необходимите квестори.	1 – 2 седмици преди изпита.	Квесторите трябва да бъдат предварително предупредени за датата и часа на изпита; най-много 25 студенти на 1 квестор.
Информирание на студентите относно материала, върху който ще се проведе изпита.	По време на последната или предпоследната лекция преди сесията.	Конкретизиране на позволените за ползване материали (калкулатори, таблици, речници и др.).
Оповестяване на материалите, които ще бъдат осигурени за ползване.	По време на последната или предпоследната лекция преди сесията и повторно в началото на самия изпит.	Изброяване на таблиците, диаграмите и др., които ще бъдат предоставени.
Разработване на различни варианти на теста.	Поне 1 седмица преди изпита.	По този начин студентите са възпрепятствани да преписват отговорите на затворени тестови въпроси.
Среща с квесторите.	30 – 40 мин. преди изпита.	Дават се детайлни обяснения за очакванията към тях (активно движение, проверка на личните карти и т.н.).

Проверка/изчистване паметта на калкулаторите (актуално е за точните науки).	Непосредствено преди изпита.	Провеждат се проверки на случаен принцип или се изтриват запаметените данни на всички калкулатори.
Настаняване на студентите през един.	В началото на изпита.	Най-добре е да има по едно свободно място от всички страни на един студент.
Осигуряване на подходяща изпитна среда.	В началото и по време на целия изпит.	Преместване на книги, дрехи и т.н. на специално осигурени за това места; изключване на телефоните и др.
Активен квестор.	По време на изпита.	Непрекъснато движение, бдителност и готовност за отговаряне на въпроси от страна на студентите.
Комуникация между изпитните зали.	По време на изпита.	Осигуряване на телефонна или друга връзка за незабавна комуникация между залите.
Анонсиране на съмнения за измама.	В подходящ момент, по време на изпита.	Цели се обезсърчаване на бъдещи опити за измама.
Документи за самоличност.	След изпита.	Студентите представят личните си карти при предаване на листовете си.

Източник:

Sarah L. Bolton, Temptations in the Large Lecture Class. Concrete Measures to Help Students Practice Academic Integrity – Tyra Twomey, Holly White, Ken Sagendorf, Pedagogy, not Policing. Positive Approaches to Academic Integrity at the University, Syracuse, New York, The Graduate School Press of Syracuse University, 2009 г., pp. 117-122

Р. Стойкова

ЕТИКА В НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ – ДИАЛОГЪТ И РЕШЕНИЯТА НА УНИВЕРСИТЕТА В БАЗЕЛ

В публикацията „Научна поченост. Етика в научните изследвания“ на Университета в Базел, Швейцария, е посочено какъв тип научни нарушения се извършват и какъв регламент прилага Университетът срещу тях.

Академичните изследвания винаги трябва да бъдат морално приемливи и с високо научно качество. Предпоставки за това са различни етични принципи: честност, справедливост, обективност, откритост, достоверност и уважение към другите. Дали съществуващите мерки в университетите са достатъчни срещу неправомерните действия в науката, е все още спорен въпрос.

В медиите и професионалния свят непрекъснато се дискутират случаите на научни измами. Различават се няколко вида: фабрикуване на научни данни, респ. медицински случаи; фалшифициране на данни и резултати; плагиатство.

Научните резултати могат да бъдат изкривени по различни начини. Обикновено за плагиатство се говори тогава, когато има предаване на идеи, информация, думи или цели изречения, без да се посочват източниците. Най-тежките форми на неправомерно поведение като фабрикуване и фалшифициране са по-скоро редки. Според международни изследвания по-малко от 5% от изследователите признават, че има такива нарушения, но експертите смятат, че действителният брой е по-висок.

Научните нарушения имат последици не само за учените, но и за обществото. Това води до загуби на ре-

сурси, време и пари в областта на изследванията, до ненужни и болезнени опити с животни, до негативно влияние върху здравето на пациентите, а също и до необратими увреждания или смърт. Чрез повишаване на медийния интерес са възможни и негативни странични ефекти, като например намаляване на обществената подкрепа или засилени регулации в областта на научните изследвания. Научните нарушения водят до по-малко ефективни научноизследователски резултати и например в медицината – до по-малко възможности за лечение.

Причините за научните измами се обясняват с културата „Публикувай или умри!“, свързана с конкурентната работна среда и с фокусирането върху привличане на повече финанси, което отново зависи от броя на публикациите. Други причини са: оценката на научните изследвания въз основа на библиометрични данни; бинарната оценка на резултатите (т.е. само положителните резултати намират отзвук, докато проучванията с отрицателни резултати са трудни за публикуване); пристрастия и конфликт на интереси от страна на индустрията за спонсорство. Също така роля играят лични, общочовешки фактори и психологически проблеми, като липса на време, стрес на работното място, неуместно поемане на отговорност, преумора, чувство на неудовлетвореност, нетърпение, мързел, разсеяност или липса на съответното обучение.

В медицината например конфликтът на интереси често става повод за научни нарушения. Множество клинични проучвания са подкрепени и/или

инициирани от фармацевтични компании, което може да доведе до несъзнателно влияние върху лекаря и изследователя. Различните роли на една личност могат да бъдат в конфликт, особено ролята на изследовател, лекар, консултант и ръководител. Ролевите конфликти компрометират оценките и действията по моралните принципи в неприемлива степен, при което личните облаги стоят над другите ценности.

Регламент срещу научните нарушения

Темата за научната почтеност се влияе от непрекъснато променящи се културни, професионални и исторически гледни точки. В настоящето към всяко предложение за научно изследване се изготвя становище за етичните аспекти на планираните проекти. Всеки университет, всяка научноизследователска институция и финансираща организация имат своите насоки за научна почтеност и етични принципи на изследванията. И вероятно всички имат различна представа за това. Много изследователи смятат, че тази тема не се отнася до тях. Реалността обаче изисква от съвременните университети да определят стабилни, прозрачни и научно валидни насоки за своите дейности. Въпросът за академичната почтеност обхваща не само очевидните проблеми на плагиатството и академичната измама, но и цяла скала от етични въпроси, които възникват винаги, когато научните изследвания се осъществяват в мултикултурна и интердисциплинарна среда.

Някои от тези въпроси са: Как се балансират често пораждащите конфликти искания за академична свобода и социално приемливото поведение на институцията? Как може да се реагира

на дейността на член на Университета, който въз основа на своите изследвания отрича Холокоста? Как да се процедира с изследванията, които биха могли да имат пряко военно приложение? Как е възможно да се включат възгледите на изповядващите креационизъм в програмите на науките за живота?

Университетът притежава насоки и многостранни структури, които дават твърд отговор на реални или предполагаеми нарушения. С това трябва да се гарантира, че се спазват най-добрите практики за академична етика и почтеност. В тази област, както и в много други университетски сфери, има конфликт между ясният резултат от приемливото поведение и свръхрегулирането с драконовски мерки.

Както винаги реалността е по средата – случаите варират от списък с имената на плагиати на различни нива до предумишлени научни измами и манипулиране на данни.

Регулаторен инструмент, който е задължителен за всички в Университета, е Правилникът за почтеността и нарушенията в науката.

Истинност и почтеност

Истината и почтеността в научните изследвания почиват върху честността и се характеризират с внимателно и добросъвестно планиране, изпълнение и представяне на научните изследвания. Коректното признаване на авторството в Университета е съществена част от отговорното научно поведение. В допълнение университетът следва препоръките и насоките за авторство в научните публикации, описани от Швейцарската академия на науките в материала „Авторството в научните публикации” от 2013 г. Като висше учи-

лище, което е силно ангажирано с науките за живота, Университетът се придържа към принципите за хуманно отношение към животните по време на научните изследвания, публикувани също през 2013 г. от Конференцията на швейцарските ректори.

Университетът има два основни подхода за наказание на нарушенията. Всеки от седемте факултета номинира един или двама представители (т.нар. довереници), които по право са водещи лица за контакт, в случай че някой от университетската общност има оплакване по въпросите на академичната етика. Факултетният представител действа в качеството си на консултант и провежда подходящи дискусии със засегнатите лица. Целта е да се работи за споразумение между страните и техните интереси.

Освен това Университетът назначава и външен пълномощник по въпросите на академичната етика – учен с дългогодишна репутация като квалифициран експерт по тези въпроси. Той може или

да контактува директно с жалбоподателя, или при ескалация да бъде въведен от довереника в случаите, където не може да се стигне до консенсус между страните. Общите процедури се придържат към справедливост и прозрачност и се предоставя възможност на всички страни да представят своята гледна точка. Устойчивата култура на почтеност във всички области се отразява дългосрочно на дейностите на университета.

Има и други въпроси от съществено значение за Университета: Какви са необработените данни, които трябва да се съхраняват, и какво означава „манипулирани данни“? Как се решава кои данни ще се съхраняват и кои в нормалния жизнен цикъл могат да се премахнат? Това в никакъв случай не е маловажно. Как се решава кое трябва да се запази, за да се гарантира целостта на публикациите? Засега няма отговор на тези въпроси, но те правят привидно скучната тема за научната почтеност вълнуваща и предизвикателна.

Източник:

Wissenschaftliche Integrität. Ethik in der Forschung

https://www.unibas.ch/dam/jcr:781a5bbc-f8ef-4528-b8f1-19e1f478f97f/uniintern_012015.pdf

П. Главеев